

ALEGERI 2004: un nou mandat pentru Uniunea Armenilor din România

La alegerile generale care au avut loc duminică, 28 noiembrie 2004, Uniunea Armenilor din România a obținut un nou mandat de deputat, în persoana lui VARUJAN PAMBUCCIAN. Numărul de voturi adunate de candidatul Uniunii se ridică la 9.850, distribuite pe județe după cum urmează (în ordine descrescătoare):

București	725	Sălaj	229
Iași	694	Botoșani	227
Constanța	499	Argeș	202
Prahova	432	Vrancea	187
Cluj	403	Vâlcea	181
Bacău	345	Maramureș	180
Buzău	339	Brașov	174
Neamț	324	Bistrița	172
Harghita	312	Satu Mare	168
Mureș	308	Timiș	155
Vaslui	307	Ilfov	152
Dolj	301	Mehedinți	149
Olt	269	Brăila	148
Alba	257	Sibiu	147
Suceava	255	Călărași	146
Galați	241	Arad	124
Tulcea	240	Giurgiu	122

Foto Mihai Gheorghiu

Bihor	112	Ialomița	94
Gorj	109	Caraș-Severin	89
Hunedoara	101	Dâmbovița	77
Teleorman	96	Covasna	58

Deputatul Varujan Pambuccian mulțumește și pe această cale tuturor celor care l-au susținut și votat.

Varujan Vosganian reîntră în Parlament

Candidând pe listele Alianței D.A. (Dreptate și Adevăr) – P.N.L.-P.D., în calitate de vice-președinte al Partidului Național Liberal, VARUJAN VOSGANIAN, președinte al Uniunii Armenilor din România, a fost ales senator de Iași. Reamintim că dl. Vosganian a mai fost senator de Iași și în legislatura 1996-2000.

LA DOUĂ SĂPTĂMÎNI

de Mihai STEPAN CAZAZIAN

CONCLUZII

După alegerile generale din această lună, Uniunea Armenilor a reușit, pentru a cincea oară, să obțină un loc în Parlament. Varujan Pambuccian a fost desemnat, pentru a treia oară, să reprezinte interesele armenilor și, datorită pregătirii sale profesionale, și interesele unei categorii de oameni tot mai căutați pe piața IT&C. Chiar dacă, strict numeric, nu s-a ridicat la nivelul alegerilor din anul 2000 (doar cca 10 mii de voturi față de peste 20 de mii acum patru ani), este totuși o performanță pentru că și scena politică românească s-a polarizat mai tare. Altfel spus, alegătorul român a fost mai atent, în acest an, la cele două mari blocuri politice, în detrimentul altor partide și organizații. Dacă în 2000, spectrul politic era mult mai fărâmițat și opțiunile mai variate, acum electoratul s-a concentrat pe două mari tendințe. De aceea, credem că meritul lui Pambuccian e cu atât mai mare, dacă avem în vedere că el și-a făcut o campanie electorală mai degrabă tipică pentru un independent, evident susținut de UAR. Dincolo de analizele postelectorale, să spunem că, pentru următorul mandat, potrivit interviului din numărul trecut, deputatul Pambuccian s-a angajat să fie mai atent la problemele comunității și să sprijine deschiderea ei către societatea românească și nu numai. Printr-o implicare directă a celor ce doresc acest lucru, comunitatea armeană poate ieși dintr-o anumită inerție în care a intrat în ultimii ani. Poate că a sosit timpul unor dezbateri – și prin intermediul ziarului nostru –, în care membrii comunității noastre să-și exprime punctele de vedere ce pot duce la o activitate mai bună. Dar, dincolo de vorbe și păreri, unde sîntem extrem de eficienți, trebuie să stea acțiuni și fapte, pentru că această comunitate are încă suficiente resurse pentru a exista.

Pagina 4

PROF.DR. IACOB IACOBVICI – 125 DE ANI DE LA NAȘTERE

Pagina 5

PRIN NOAPTEA ISTORIEI

Pagina 7

ARȘAVIR ACTERIAN – MARTOR AL GENERAȚIEI '27

Pagina 8

SPERANȚE FOTBALISTICE

Lobby-ul armenesc din S.U.A. este mulțumit de alegeri

Rezultatele alegerilor parțiale desfășurate în Statele Unite pentru Camera Reprezentanților și Senat sînt destul de bune pentru organizațiile de lobby-ing armenesti din America. Majoritatea covârșitoare a candidaților susținuți de Comitetul pentru Cauza Armeană (al FRA Dașnak-tutian) și de Adunarea Armeană din America au câștigat un loc în Congres. Doar patru dintre acești candidați nu a trecut examenul electoral.

Din cei 142 de membri ai grupului pro-armean din Camera Reprezentanților, 138 au fost realesi, ceea ce constituie un procent strălucit. Procentul mediu de realesi printre congresmenii este de 85%, în timp ce, în cazul membrilor grupului pro-armean, acest indice depășește 97% (în precedentele alegeri, desfășurate în urmă cu doi ani, acest indice a fost de 92%, din 125 de congresmeni fiind realesi 114). La Senat, situația este și mai bună, toți cei 10 senatori care îi sprijină pe armeni reînnoindu-și mandatele.

Astfel, armenii americani pot cu încredere să-și sărbătorească victoria, fiind evident că în următorii doi ani la Capitoliu vor fi oameni care să-i sprijine. În ultimii ani, a crescut vertiginos numărul congresmenilor care cooperează cu organizațiile de lobby-ing armenesti. În penultima componentă a Congresului grupul pro-armean cuprindea cu totul 97 de membri. După alegerile trecute grupul proarmean cuprindea deja 114 membri. În decurs de doi ani, rîndurile acestuia au fost îngroșate de încă 28 de congresmeni. De această dată, au fost realesi 138 de congresmeni proarmeni și este neîndoios că acestora li se vor alătura și unii dintre cei noi aleși. Cei mai consecvenți apărători ai intereselor armenesti au fost realesi: Frank Palone, Jo Nolenberg și Adam Schiff și-au reînnoit mandatele și au rămas (pentru a treia oară) în Camera Reprezentanților.

Consolidarea forțelor pro-armenesti are o importanță cu atât mai mare, cu cît în curînd se așteaptă dezbateri hotărîtoare pentru Armenia. În ultimii ani, partenerii lobby-iștilor armeni au fost nevoiți să bată în retragere de cîteva ori sub presiunea Casei Albe. După 11 septembrie 2001, grupului nu-i mai rămăsese altceva de făcut decît să pună capăt cererii de instituire a sancțiunilor împotriva Azerbaidjanului. Ca urmare a acestui fapt paragraful 907 al Actului Libertății de Ajutorare (paragraf prin care era interzisă acordarea de ajutoare guvernamentale directe Azerbaidjanului aîta timp cît acesta nu ridică blocada economică asupra Armeniei) a fost temporar suspendat. Grupului pro-armean i-au lipsit doar patru voturi într-o comisie a Congresului pentru a impune proiectul de lege privind interdicția pentru companiile americane de a participa la construcția conductei de petrol Baku-Ceyhan. În ciuda faptului că „rezoluția armeană” privind recunoașterea genocidului din 1915 era susținută de un număr de 250 de congresmeni, sub presiunea administrației Clinton președintele Camerei Reprezentanților a scos rezoluția de pe ordinea de zi a dezbaterilor. Există motive să sperăm că nu peste mult timp se va încheia seria eșecurilor temporare. Congresmenii proarmeni sînt convinși că sînt în măsură să concretizeze așteptările partenerilor lor armeni.

PanARMENIAN.net

Vartan Oskanian:

„Mingea este în terenul Azerbaidjanului”

„De această dată, mingea este în terenul Azerbaidjanului”, a declarat ministrul de externe al Armeniei, Vartan Oskanian, într-un interviu acordat postului de radio *Libertatea*. Comentînd inițiativa Azerbaidjanului prin care pe ordinea de zi a sesiunii Adunării Generale a ONU a fost introdusă chestiunea „teritoriilor ocupate”, Vartan Oskanian a considerat că aceasta este o greșeală a diplomației azer: „Azerbaidjanul nu trebuie să speră că, pe de o parte, poate continua negocierile de la Praga [în cadrul Grupului de la Minsk al OSCE], iar de cealaltă parte poate să ia anumite elemente din pachetul de ansamblu și să rezolve chestiunea Karabagului în alte foruri. Fie lucrăm în cadrul Grupului de la Minsk, fie Azerbaidjanul duce această chestiune în alte foruri internaționale și, în acest caz, trebuie să aibă de-a face cu autoritățile Republicii Karabagului de Munte”.

Ministrul de Externe armean a apreciat în mod pozitiv negocierile avute la Praga cu omologul său azer. Potrivit lui Vartan Oskanian, există anumite deblocaje și se poate spune deja că negocierile au intrat în a doua fază. El a precizat că și Azerbaidjanul a declarat că așteaptă răspunsul Armeniei privind începerea celei de-a doua etape a negocierilor de la Praga, iar „Armenia a răspuns deja pozitiv în legătură cu continuarea negocierilor”.

Noyan TAPAN

SUSPENDAREA ȘI ÎNTRERUPEREA PRESCRIPTIEI EXTINCTIVE

Prescripția extinctivă reprezintă acel mod de transformare a unui raport juridic civil (care cuprinde în conținutul său drepturi și obligații) perfect în unul imperfect, respectiv în acela în care creditorul nu poate să-și realizeze dreptul prin concursul forței de stat. Trebuie subliniat faptul că practic prescripția extinctivă se manifestă ca o sancțiune ce intervine în cazul în care titularul unui drept nu exercită într-un anumit termen arătat în actiune pentru a-și realiza dreptul propriu, al cărui titular este. În consecință, după împlinirea termenului stabilit de lege, titularul respectivului drept nu va putea obține concursul statului în exercitarea dreptului său. Trebuie arătat faptul că termenul în care se prescrie dreptul la acțiune difere în funcție de natura dreptului. De regulă, termenul de prescripție începe să curgă de la data când se naște dreptul la acțiune, respectiv de la data când titularul dreptului are posibilitatea să obțină realizarea dreptului său cu concursul organelor de stat, respectiv pe cale judecătorească, a executării silite etc. Odată împlinit acest termen, titularul dreptului nu va mai putea constrânge debitorul a executa obligația dacă acesta nu dorește. Trebuie subliniat faptul că, în anumite situații, titularul dreptului poate fi pus în postura de a fi în imposibilitate de a-și exercita dreptul la acțiune; în asemenea cazuri, se poate vorbi despre o suspendare a cursului prescripției, care va consta în oprirea de drept a curgerii termenului de prescripție, atâta vreme cât titularul dreptului este pus în imposibilitate de a acționa. Vom fi în prezența suspendării prescripției numai în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege respectiv, în acele situații prevăzute de art. 13 din Decretul nr.167 / 1958 care arată că: cursul prescripției se suspendă a) cât timp cel împotriva căruia ea curge este împiedicat de un caz de forță majoră să facă acte de întrerupere; b) pe timpul cât creditorul sau debitorul face parte din forțele armate ale României, iar

acestea sînt puse pe picior de război; c) pînă la rezolvarea reclamației administrative făcute de cel îndreptățit cu privire la despăgubiri sau restituiri, în temeiul unui contract de transport sau de prestare a serviciilor de poștă și telecomunicații, însă cel mai tîrziu pînă la expirarea unui termen de trei luni, socotit de la înregistrarea reclamației. În același timp, trebuie a face referire și la dispozițiunile art. 14 din același act normativ care arată că între părinții sau tutori și cei ce se află sub ocrotirea lor, între curator și cei pe care îi reprezintă, precum și între orice alte persoane care în baza legii sau ai unei hotărîri judecătorești, administrează bunurile altora și cei ale căror bunuri sînt astfel administrate – prescripția nu va curge atîta vreme cît socotelile nu au fost date și aprobate. În același timp, prescripția nu va curge atîta vreme cît cel lipsit de capacitate de exercițiu nu va avea numit un reprezentant legal și în același timp arătăm, că prescripția nu va curge nici între soți atîta vreme cît aceștia sînt în timpul căsătoriei. Principalul efect al suspendării prescripției va consta în aceea ca pe toată perioadă cît există unul sau mai multe cazuri de suspendare, termenul de prescripție nu va curge, astfel o dată cu înlăturarea cauzei de suspendare termenul va începe a curge din nou, însă se va socoti și termenul scurs anterior intervenției cauzei de suspendare, în atare cauză termenul se va socoti prin cumularea aritmetică a termenului scurs anterior cauzei ce a impus suspendare și termenul care va curge ulterior acestei pînă la data împlinirii termenului de prescripție. De remarcat că în situații speciale legiuitorul a prorogat împlinirea termenului după încetarea cauzei după cum urmează: astfel nu se va împlini termenul mai devreme de 6 luni, iar dacă termenul de prescripție este mai mic de 6 luni, după împlinirea unui termen de o lună, rațiunea acestei prorogării constă în darea posibilității reale titularului dreptului de a exercita dreptul la acțiune.

(continuarea în nr. următor)

Centenar Dinu Bădescu (1904-1980)

Sărbătoare de suflet, nobiliară prin atitudine, Sprezentă (Prințul Șerban Dimitrie Sturdza, Altea sa Michele de Laufenbourg și André Alexandre Cudinot de Regio, marii soliști ai Operei Naționale de ieri și de azi) și prestanță, prin cuvântul invitațiilor și recitalul tinerilor.

Așa poate fi caracterizat centenarul nașterii lui Dinu Bădescu, realizat în Aula Palatului Cantacuzino, sau Muzeul „George Enescu”, în data de 20 octombrie, lună în care s-a născut și s-a stins o stea a scenei lirice românești și internaționale.

Glasul vorbit și cântat al tenorului Dinu Bădescu a determinat vorbitorii să arate întregul adevăr despre interpret, om, pedagog, pictor, poet, toate greutățile întâmpinate în viață și carieră. Au triumfat arta, sufletul generos al tenorului.

Cariera a fost prezentată de prof.univ. dr. Grigore Constantinescu, au fost expuse impresiile muzicologului ce face o istorie a operei și întâlnește un asemenea fenomen de către autoarea celor patru volume, Anca Florea.

Problemele de tehnică vocală necesare oricărui cântăreț spre a ajunge pe culmile gloriei au fost expuse de soprana prof.dr. Silvia Voinea.

Maestrul David Ohanesian a subliniat latura umană extraordinară a tenorului, cu toate suferințele închisorii și a urmărilor acesteia, frumusețea glasului cu registru acut-impresionant, pentru toți cei care l-au ascultat ori au cântat alături de el. Plânsul marelui bariton pentru destinul acestui mare artist ne-a făcut să înțelegem mai bine ce a însemnat Dinu Bădescu pentru colegi, prieteni și public.

Cu același elogiu l-a prezentat și un alt cunoscut tenor, maestrul Cornel Stavru, pe cel care a fost pentru generația lui „nea Dinache”.

Sunt convinsă că marele artist a fost cu noi când l-am ascultat interpretând arii din operele *Boema*, *Aida*, *Carmen*, *Marta* și s-a bucurat de prezența colegilor de scenă, maștri de seamă, precum: Lela Cincu, Victoria Drăgănescu-Zimtea, Jean Hvorov, Nicolae Herlea, Bojidar Petrov, Constantin Gabor, Pompei Hărășteanu, dirijorul Constantin Petrovici.

M-am gândit mult la tinerii ce au urmat în recital cât de greu le-a fost să interpreteze repertoriul marilor artiști amintiți, în fața acelor monștri sacri.

Aplauzele publicului și cuvintele de felicitare ale maestrilor și familiei tenorului i-au răsplătit din plin.

Au cântat sopranele Mediana Vlad, solistă a Teatrului Național de Operetă, Ana Maria Comșa, masterand, baritonul Leonard Puiu, masterand, toți de la clasa prof.dr. Silvia Voinea; soprana Laura Nicorescu, de la clasa prof.univ. Maria Slătinaru-Nistor și solistul Teatrului Național de Operetă Alfredo Pascu, cunoscutul june-prim. Acompaniamentul a fost susținut de pianista Gonul Abdula.

Am putut asista la această sărbătoare datorită inițiativei nepotului prin alianță al tenorului, tânărul muzician Ștefan Agafitei și a generozității sponsorilor: Prințul Șerban Dimitrie Sturdza și S.C. European Drinks S.A.

Trebuie să mulțumim pentru prezență criticului muzical Daniela Caraman-Fotea, muzicologilor Elena Zotoviceanu și Vasile Donose, redactorilor postului *România Cultural* Sorina Goia și Ecaterina Stan, redactorului șef al revistei *Moment Festiv*, Ortansa Sturza, precum și televiziunilor *Cultural* și *Național*.

Alexandra MIRCEA

„Spectacolul trebuie să continue”

Consilier al Direcției Radio „Suisse-Romande” privind strategiile de programe, coordonarea și armonizarea canalelor, Jacques Bofford e un împătimit de radio. Special pentru revista *Radio România*, Jacques Bofford a evocat întâlniri semnificative pe care i le-a prilejuit prestigioasa sa carieră radiofonică. După ce vorbește despre Jacques Prévert, Jacques Brel și Robert Hossein, elvețianul spune: „Și mai este ceva care m-a impresionat foarte mult – Charles Aznavour. Programasem cu două săptămîni înainte întâlnirea noastră radiofonică. Între timp s-a întîmplat ceva teribil. Fiul lui Aznavour a murit. Eram pe punctul să difuzez o emisiune de rezervă cînd, cu jumătate de oră înainte de începerea transmisiei, asistentul meu m-a anunțat: „A venit Charles Az-

navour”. Era foarte tulburat. Purta ochelari fumurii pentru a nu i se zări ochii plîși. Chipul său era profund marcat de tragedie. I-am mulțumit că a venit și i-am spus că toată lumea aflase ce i s-a întîmplat, deci, practic, subiectul era de neevitat. Mi-a răspuns: „Bineînțeles. Vă rog să vă faceți meseria. Am venit pentru că v-am promis. Mă puteți întreba orice doriți. Spectacolul trebuie să continue”. Își asumase un destin artistic, avea o responsabilitate față de publicul său. Își făcea datoria față de el. O datorie pe care a știut întotdeauna s-o împlinească cu aleasă eleganță”.

Jacques Bofford a putut fi ascultat, în exclusivitate, și în cadrul emisiunii „Declarații de dragoste” (redactor Camelia Stănescu) din ziua de 3 octombrie, pe canalul *Radio România Cultural*.

Madeleine KARACAȘIAN

Actualități muzicale internaționale • Actualități muzicale internaționale

❖ Originar din Armenia, stabilit în Franța, actorul și regizorul Narek Dourian a prezentat pe 16 noiembrie un spectacol în sala „Le Vingtième-Théâtre” din Paris. În *Dieu, merci!*, Dourian vorbește despre parcursul unui pianist sovietic, venit din Armenia „pentru a gusta din frumoasa noastră democrație”. Presa franceză a considerat că spectacolul lui Narek Dourian este umoristic, pe un ton muzical și ritmat.

❖ Tînărul pianist Vahan Mardirossian din Franța, care a concertat la București și Brașov în această primăvară, a înregistrat recent, la casa de discuri *Intrada* un CD cu *Suitele pentru pian nr. 3, 5 și 7, Sonata în si bemol major și Chaconna* de Georg Friedrich Haendel.

❖ Orchestra Regională Cannes – Provența – Alpi – Coasta de Azur va susține, la începutul anului viitor, cîteva concerte în care sînt înscrise și numele unor muzicieni armeni. Astfel, pe 9 ianuarie 2005, Teatrul *Noga Croisette* va găzdui un concert intitulat „Muzicienii plăcerii” cu lucrări de Offenbach-Lehar, Strauss, avînd-o ca solistă și pe mezzo-soprana Sonia Nigoghossian. La 4 februarie, la Teatrul *Claude Debussy*, se vor interpreta lucrări de Mazmanian și alți compozitori. Aceeași Sonia Nigoghossian va fi și solista concertului “Made in Cannes Sympho-New 2005”

din ziua de 7 februarie, de la sala *Les Arlucs*.

❖ S-a anunțat că, în septembrie 2006, Compania Canadiană de Operă din Toronto va prezenta trei cicluri complete cu *Inelul Nibelungilor* de Wagner, dintre care *Walkiria* va fi montată pe scena de la “Four Seasons Centre for Performing Arts”, de cunoscutul cinceast și regizor canadian Atom Egoyan.

❖ 2004-2005 este considerată „Stagiunea Jubileului de Aur” a Operei Lirice din Chicago, care sărbătorește cinci decenii de la crearea sa. În septembrie au avut loc două spectacole cu noua producție a operei *Don Giovanni* de Mozart, în care a cântat soprana canadiană Izabel Bayrakdarian. Pe aceeași scenă ea cîntă și în *Fidelio* de Beethoven, o producție a Operei *Metropolitan* din New York.

❖ Izabel Bayrakdarian și baritonul uruguyan Erwin Schrott au strălucit în cursul lunii iunie 2004 în *Nunta lui Figaro* de Mozart pe scena sălii *Dorothy Chandler* din Los Angeles. Amintim că ambii cîntăreți au cucerit, cu patru ani în urmă, concursul „Operalia” al lui Placido Domingo. După cum se remarcă în cronică din revista americană *Opera News*, «Schrott și Bayrakdarian s-au dovedit adevărate focuri de artificii în această *Nuntă a lui Figaro*”. (M.K.)

ARARAT Bilunar al Uniunii Armenilor din România www.araratonline.com

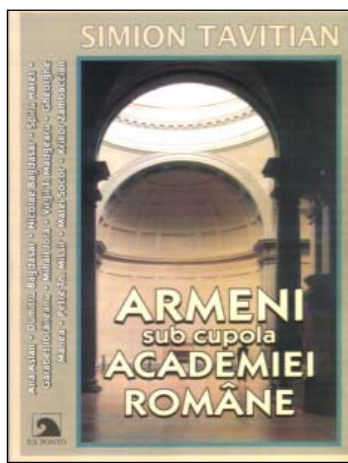
Redactor șef : Mihai STEPAN-CAZAZIAN
Redactori : Eduard ANTONIAN, Vartan MARTAIAN
Fotoreporter : Mihai GHEORGHIU
Colaboratori : Arachel MUSAIAN (Constanța)
Correspondenți din străinătate :
 Edvard JEAMGOCIAN (New York), Haig CHIBARIAN (Los Angeles), Anton Lanis ȘAHAZIAN (Toronto), Giuseppe MUNARINI (Padova)
Difuzare : Drtad BARTUMIAN
Tehnoredactare : Mihnea GAFIȚA
Pagină web : Constantin DEOCLEȚIAN (Kean Media srl)
e-mail : ziar_ararat@yahoo.com

ADRESA REDACȚIEI: Str. Armenească 13, București – 2
 Tel. / Fax: 314.67.83

Tiparul executat la ARARAT s.r.l. ; I.S.S.N. 1220-9678

Potrivit art. 206 Cod penal, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului. În cazul unor agenții de presă și personalități citate, responsabilitatea juridică le revine acestora.

Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori.

Biblioteca Județeană din Constanța, a găzduit, în ziua de 12 noiembrie a.c., lansarea

Lansare de carte la Constanța

volumului *Armenii sub cupola Academiei Române* (vezi *Ararat* nr. 18 / 2004), autor fiind cunoscutul scriitor și gazetar Simion Tavitian.

Evenimentul a stîrnit un interes major în rîndul constanțenilor prezenți în număr mare în Amfiteatrul Bibliotecii, unde au fost prezente personalități ale vieții culturale dobrogene, precum prof. Liliana Lozia, conf. univ. Lascu Stoica, dl. Costache Tudor, directorul revistei *Agora*, prof. univ. Garabet Kumbetlian.

Din partea comunității armenice au fost de față Preotul Paroh

Avedis Mandalian și un număr mare de armeni, prieteni și colegii ai autorului.

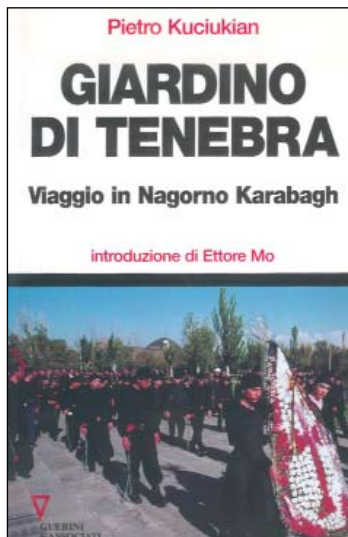
Interesul a fost pe măsură: exemplarele expuse s-au epuizat, autorul oferind autografe cititorilor săi, cu amabilitate.

Dorim conaționalului nostru să ne bucure și cu alte evenimente, care să illustreze aspecte din viața personalităților de origine armeană care și-au adus cu prisosință contribuția la dezvoltarea culturii și civilizației românești de-a lungul timpurilor.

Arachel MUSAIAN

Pietro Kuciukian, *Giardino di tenebra. Un viaggio in Nagorno Karabagh*, Milano, Guerini e Associati, 2003

Îată o carte care ne însoțește pe meleagurile regiunii Nagorno Karabagh, un teritoriu armenesc unde democrația britanică, cea care a oprit marșul Generalului Antranik, a pus, la finele Primului Război Mondial un guvernator turco-azer. Această regiune, numită de celeni *Artakh*, a fost dăruită de „tătuțul” Stalin azerilor. Acest minunat ținut armenesc, care are o importanță strategică, dar și comori inestimabile, a fost vizitat și de autorul cărții de față.

Pietro Kuciukian este fiul unui supraviețuitor al Genocidului din 1915. S-a născut la Arco, un orașel aproape de Trento, fiind de profesie medic, dar s-a preocupat și de istoria Diasporei și a Armeniei, mai ales după devastatorul cutremur din anul 1988. Atunci s-a implicat și în activități umanitare înființînd un cabinet medical pentru supraviețuitori.

Activitatea sa în planul culturii armenice s-a făcut cunoscută prin publicarea unor cărți ca: *Le terre di Nairi. Viaggi in Armenia* (Pămînturile din Nairi. Călătorii în Armenia), în 1994, *Viaggio tra i cristiani d'Oriente. Comunità armenice in Siria e in Iran* (Călătorie printre creștinii de Răsărit. Comunități armenice

din Siria și Iran), în 1996, și a multor articole dintre care cel mai recent a apărut în revista *Federalismo*. Datorită doctorului Pietro Kuciukian s-a publicat în limba italiană un volum al regretatului Catolicos Karekin I intitulat: *L'identità della Chiesa armena. Ecumenismo e rinnovamento* (Identitatea Bisericii Armenice. Ecumenism și reînnoire) în anul 1998, iar după doi ani, lucrarea: *Voci nel deserto. Giusti e testimoni per gli armeni*. (Voci în deșert. Dreptii și mărturii pentru armeni), în care sînt prezentate personalitățile străine care au vorbit și au adus dovezi despre Genocid. Este vorba de ambasadorul Henry Morgenthau, scriitorul Franz Werfel, pastorul Johannes Lepsius, Giacomo Gorrini, scriitorul Anatole France, istoricul James Bryce, Fridtjof Nansen, Armin Wegner, Naim Sefâ, Ali Souad și Hassan Amdja care, indiferent de religia, de ideologia lor sau de naționalitate, au arătat lumii ce înseamnă să fii drept.

Revenind la cartea de față, să amintim că prefața este realizată de către Ettore Mo, cunoscut ziarist care scrie pentru unul dintre cele mai răspîndite și valoroase ziare din Italia: *Corriere della Sera*.

Nagorno-Karabaghul, după cum se știe, a fost eliberat de armeni și este legat de Armenia printr-un coridor teritorial. Prezentarea regiunii este foarte amănunțită în această carte, grație unor descrieri completate cu bogate cunoștințe istorice prezentate într-un limbaj simplu, accesibil cititorilor care nu cunosc prea multe despre istoria și cultura armenilor. Interesante sînt și relatările despre persoanele întîlnite, trăsături ale soldaților și ale populației de rînd care privesc spre viitor, apărînd o regiune unde s-a ajuns nu la pace între armeni și azeri, ci la o pace înarmată. Războiul a costat

un număr impresionant de victime, 30.000 și un număr și mai mare de re-fugiați atît armeni, cît și azeri. Pietro Kuciukian are meritul de a privi lucrurile atent, nepărtinitor.

Cartea de față este compusă din douăzeci de capitole, urmate de un scurt istoric al regiunii, de tabele cronologice și de un scurt glosar care explică termenii mai puțin uzuali pe care cititorul îi întîlnește prin lecturarea textului.

Călătoria are și o întoarcere în trecut, un trecut care e treaz în conștiința autorului, care se întîlnește nu numai cu istoria sa, ci și cu mituri și legende, și astfel narațiunea este, poate, mai fascinantă și mai vrednică de a fi cunoscută.

În periplusul său, autorul ajunge în orașul „fantomă”, vede ororile războiului. Autorul știe că răul este pretutindeni: „Și Karabaghul a fost teatrul ororilor, tineri militari, recruți, s-au sinucis din cauza samavolnicilor instructorilor sau fiind terorizați din cauza înaintării inamicului. Soldații părăsiți, fără mîncare în tranșee, s-au datat la acte de vandalism și omor. În timpul contraofensivei, un *fedain* (luptător) armean, fiind beat, a lansat o grenadă în mijlocul propriei tabere și a fost omorît cu sînge rece de către ofițerul de serviciu” (p. 110).

Cartea lui Piero Kuciukian nu poate fi uitată și cu toate că prezintă cu realism cruzimea războiului, ne lasă o rază de optimism. Menționînd cuvintele prietenului lui, Gabriele Nissim, care spune că „omul are capacitatea de a arăta cîtă energie are atunci cînd este pus în fața răului” autorul spune că acest rău a pătruns în lume de la Cain și Abel. Și nu este puțin. Cartea merită să fie citită măcar pentru acest mesaj care trebuie să ne însoțească și în zilele noastre.

Giuseppe MUNARINI

80 ANI DE ARARAT
REVISTA LUNARA LITERARA

Între Școala Armeană și afacerile noastre

În iunie 1939, norii negri ai războiului pluteau deasupra Europei. Deși erau vremuri tulburi și în România, comunitatea armeană de aici avea totuși timp și de acte culturale sau caritabile care astăzi sînt rarități. Să dăm un simplu exemplu citînd din *Ararat*: „Cea mai numeroasă comunitate armeană din țară, compusă din vreo 8.000 de suflete, se află în Capitală. Dar la centru chiriile fiind urcate, mare parte din refugiați, oameni nevoiași, s-au stabilit în noile străzi periferice dincolo de Bariera Moșilor. Copiii lor le venea greu să parcurgă drumul lung de la Colentina pînă la școala din curtea bisericii. Mulți dintre ei hoinăreau pe maidanuri jucîndu-se cu dănciucii [copiii romei – n.n.], astfel încît unii dintre ei începuseră chiar să învețe, în această promiscuitate, limba lui faraon! Ori comunitatea în schimbul ospitalității frățești era datoare să pregătească o generație de oameni folositori țării, iar nu de neștiutori de carte. De aceea epitropia bisericii și comitetul școlar au înființat cu zece ani în urmă așa-zisa Școala nr. 2 de la Obor, într-un local provizoriu. Școala a început să funcționeze și aproape 200 de copii, băieți și fete, au fost strînși de pe drumuri. Dezbinările create în sînul comunității de cîțiva intriganți de meserie pripășiți prin aceste meleaguri au făcut ca construirea unui local propriu de școală să întîrzie. În ziua de duminică, 18 mai, s-a pus în fine piatra de temelie noii școli spre bucuria întregii comunități. Sumele necesare pentru cumpărarea terenului și ridicarea construcției s-au strîns ban cu ban. Mai trebuie relativ foarte puțin pentru complectarea sumei de un milion și jumătate necesară pentru desăvîrșirea lucrărilor. [În acea perioadă, de exemplu, un inginer cîștiga cca 4.000 lei – n.n.] Noua școală, cărcia fie-zis în trecut i s-ar putea da un nume istoric, se va compune din subsol, parter și etaj... va avea și un adăpost de apărare contra eventualelor atacuri aeriene. [Conform mentalității armenice, paza bună trece primejdia rea, sau frica păzește pepeni! – n.n.]... Tricolorul filfice la nr. 33 din str. Coțofeni... Comunitatea armeană este fericită de a ridica acest focar de instrucție și educație în zilele marelui nostru rege Carol II și sîrșește exprimînd ferma nădejde că enoriașii vor învălui cu dragostea lor noul așezămînt...”

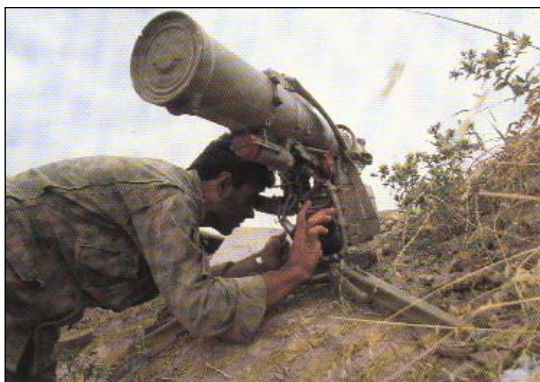
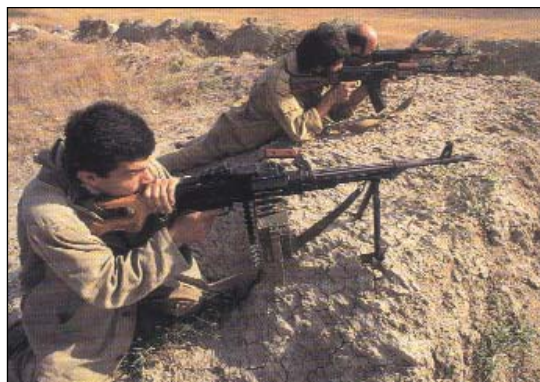

Îată cum și în acele vremuri vitrege în timp de „dictatură” la propriu și la figurat, generația bunicilor mei, acci băieți „cizmari rupți în coate”, au știut, deși ei la rîndul lor, fără prea multă carte (căci ce școli superioare se puteau frecventa prin satele anatoliene?), să aibă și să transmită odraslelor lor respectul armenesc ancestral față de cultură sau, cum îmi spunea bunicul meu Vartan: „Manciuș, măcar tu să înveți mai multă carte decît mine!” Se pare că am reușit!

Astăzi aceste fapte par desprinse din mitologie sau din legendă. Căci de fapt, acum, copiii nici măcar nu mai frecventează școala. O fi asimilarea, „subțierea sîngelui” sau totalul dezinteres manifestat de unii implicați în viața comunității noastre?! O mai fi în zilele noastre vreo speranță „să fim ce-am fost”? Dați-mi voie, dragi cititori, să rămîn sceptic! Și totuși... să-mi fac în continuare vise! Și cu asta trecem la alt subiect.

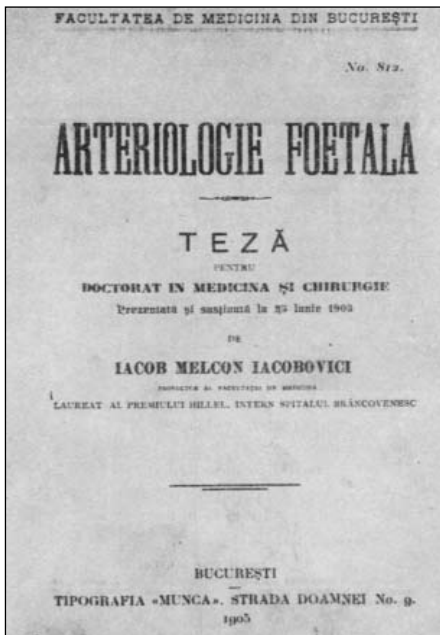
Nici atunci afacerile oneroase din sînul comunității noastre nu erau lăsate la voia întîmplării, căci, nu-i așa, trebuie să aibă ficcare „o felie de cașcaval” și aici mă văd din nou nevoit să îl citez pe nenea Mestugean: „În chestia vînzării terenului bisericii armenice din Bacău, ratificată prin votul ultimului congres eparhial, dl. Urzică, fost epitrop casier al bisericii, ne trimite un articol în care se ridică în contra asertiunii d-lui M. Muratov cum că campania domniei sale ar porni dintr-o ambiție locală și arată încă o dată argumentele domniei sale...” Îată deci cum armenii știau să se descurce atunci ca și acum fără scrupule pe spezele comunității din care ei înșiși făceau parte. Dar, spre diferență de momentul actual, valorile culturale primau în viața comunității noastre. Vă las pe dvs., dragi cititori, să trageți învățăminte, deși comentariile par de prisos. Menționez că toate aceste lucruri se întîmplau în aprilie 1939...

Eduard ANTONIAN

Întemeietorul școlii românești de chirurgie din Transilvania Prof.dr. IACOB IACOBOVICI

Acesta este titlul unei cărți apărute la Editura Medicală, în 1979, sub semnătura cunoscutului prof. dr. doc. Ion Chiricuță, un discipol al lui Iacob Iacobovici, de la al cărui naștere s-au împlinit 125 de ani la 18 noiembrie. Prof. Iacobovici era de origine armean. Strămoșii lui se stabiliseră de peste o sută de ani în România. Părinții săi, Melcon și Roza Iacobovici, se născuseră amândoi în 1838. Provenind dintr-o familie de agricultori modești armeni din Costești, jud. Botoșani, de la 13 ani începe să se lupte cu greutățile vieții. Urmează liceul „A.T. Laurian” din Botoșani, dând meditații ca să se întrețină. De timpuriu se decide să devină medic, spunând în glumă că faptul de a se fi născut în județul Botoșani îi creează obligația de a fi demn de acest loc. De bună seamă făcea aluzie la faptul că județul Botoșani dăduse mulți oameni de valoare țării: Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu, George Enescu, Nicolae Iorga, Ștefan Luchian, Octav Băncilă ș.a. A absolvit Facultatea de Medicină din București, în anul 1905, *Magna cum laude* pentru teza privind „anomiile vasculare fetale”, pentru care primește felicitări de la profesorul Waldeyer din Berlin. Student în anul II fiind, obține premiul *Hillel* cu o lucrare despre cauzele mortalității infantile în România, lucrare ce a stîrnit un viu interes în lumea universitară. Este recompensat cu o importantă sumă de bani de un juriu din care făceau parte profesorii Iacob Felix, Mina Minovici și alții. A obținut primul loc la toate concursurile pe care le-a dat. Revine ca extern la Eforia Spitalelor Civile (1901), intern al Spitalului Brîncovenesc (1902) și în același an este numit asistent la Catedra de Anatomie Descriptivă, iar în 1905 este prim *prosector* de anatomie, loc ce-l deține pînă în 1907. În acel an, ocupă prin concurs locul de medic secundar la Spitalul *Coltea*, unde îl are ca șef pe marele chirurg Toma Ionescu, cunoscut nu numai în țară, dar și la New York, Paris, Roma, Viena și Berlin. Publică numeroase lucrări privind problemele chirurgiei și totodată publică, în țară și străinătate, procedee operatorii originale (1910-1911). În timpul războiului balcanic (1913), este șeful misiunii medicale de la Stara Zagora, unde ia contact cu problemele medicinii de război și dă dovada unui talent uriaș de organizator în rezolvarea valului de răniți și bolnavi. Pentru activitatea depusă, nu numai Statul român îl decorează, dar și Țarul Bulgariei îi acordă *Meritul Civil* în grad de *Ofițer*. În 1915, publică o lucrare de sinteză, *Chirurgia de război*, urmată imediat de o alta similară, în anul următor. Primul război mondial îl găsește ca șef al centrului chirurgical de la Spitalul nr. 7 din Bacău al Armatei II.

După reîntregirea țării, la 1 septembrie 1919, este ales de Comisia universitară a Universității din Cluj (din care făceau parte renumiții savanți Victor Babeș și Gh. Marinescu), pentru a înființa și conduce învățămîntul chirurgical românesc al facultății de medicină din Universitatea clujeană, denumită apoi „Universitatea Daciei Superioare”. Aceasta s-a impus rapid în viața medicală

a țării datorită conducerii unor personalități ca prof. Iuliu Hațieganu, Iacob Iacobovici, Iuliu Moldovan ș.a.

În anii în care Iacobovici își începea munca la Cluj, acolo lipseau aproape complet chirurgii români, se aplicau metode învechite, depășite, toată încrederea era în medicina de la Viena, numărul de paturi era redus, exista o singură sală de operații, aparatul era veche și uzată etc., biblioteca clinicii era veche și nu conținea nimic în

125 DE ANI DE LA NAȘTERE

limba română. În cîțiva ani, a transformat radical situația. Prin reutilizarea spațiului, reușește să aibă cea mai mare clinică chirurgicală din țară la momentul acela. Separă serviciul de consultații, organizînd suplimentar urgențele. Transformă radical blocul operator separînd operațiile septice de cele aseptice și o sală specială pentru ortopedie. Reutilizează cu aparatul modernă sterilizarea. Utează sala de operații cu dispozitiv de administrare permanentă cu oxigen. Repune pe baze cu totul noi laboratorul de biochimie lărgind numărul de metode și analize. Introduce un serviciu de explorări funcționale, un lucru nou pe acea vreme. Creează un laborator de anatomie patologică. Modernizează și triplează laboratorul de radiologie și cel de citoscopie. Creează departamente pentru toate specialitățile chirurgicale (traumatologie, ortopedie, urologie, chirurgie abdominală, toracică etc). Prof. Teșosu afirma, la vremea sa, că fără prof. Iacobovici, nu ar exista azi la Cluj un învățămînt urologic. Biblioteca clinicii crește vertiginos cu tratate în limba franceză și germană și periodice. În acest fel, reușește să aducă clinica la nivelul marilor centre chirurgicale din lume. Iacobovici introduce un curs de semiologie chirurgicală, organizează învățămîntul de medicină operatorie pe lângă clinica de chirurgie. Mărind drastic numărul orelor de probe de medicină operatorie pentru studenți, el reorganizează această activitate în strînsă colaborare cu prof. Papilian. Cursul de chirurgie, Iacobovici îl ținea la patul bolnavului, evitînd pe cît posibil expunerile de la catedră. Adesea, opera în amfiteatru. Pentru Iacobovici, studentul nu trebuia să fie o mașină de acumulat noțiuni, ci trebuia să asocieze și să folosească acele noțiuni spontan, la patul bolnavului, să expună o problemă de teorie și practică chirurgicală.

Dar Iacobovici s-a implicat și în viața intelectuală a Clujului. După doi ani de la venirea sa la Cluj, este numit decan al Facultății de Medicină (1922/1923), iar din anul următor este ales rector al Universității din Cluj, cu unanimitate de voturi. Era primul profesor de medicină ales rector al Universității, ca urmare a prestigiului uriaș de care se bucura. Să nu uităm că, la Universitatea din Cluj, la acea dată lucrau nu puține figuri marcante de primă mînă: Emil Hațieganu (drept), Sextil Pușcariu, G. Bogdan-Duică, N. Bănescu, N. Drăgan, Onisfor Ghibu, Al. Lepădatu, Vasile Bogrea, Ion Ursu (filozofie și literă), Gh. Vilsan, Emil Racoviță, Gh. Spacu, Dimitrie Pompei, (științe), Iuliu Hațieganu, Iuliu Moldovan, N. Minovici, Victor Papilian (medicină) pentru a numi doar pe cîțiva. Iacobovici a reprezentat Facultatea din Cluj în Parlamentul țării și după expirarea mandatului său de rector. Tot la Cluj Iacobovici înființează prima editură universitară din țară pentru editarea de cursuri, monografiile și tratate necesare studenților. Tot el înființează cămine studențești necesare bunei desfășurări a procesului de învățămînt și accesul studenților de la sate. Plecînd din Cluj, el a lăsat și răspîndit în toată Transilvania, și nu numai, o pleiadă de chirurși valoroși care au ridicat prestigiul chirurgiei românești: A. Pop (Oradea), S. Bolintineanu (Craiova), Al. Pop, succesor al lui Iacobovici la Cluj,

dr. Mitrea (Craiova), dr. Lupan (Cluj), dr. Fodor (Dej), I. Danicico (Timișoara), Z. Borza (Abrud), E. Mureșan (Mediaș), T. Bona (Suceava), Șt. Jianu (Spitalul Brîncovenesc din București) etc

Profesorul Iacob Iacobovici venea la București să ocupe locul lăsat vacant de celebrul chirurg Ernest Juvara, a cărui dispariție accidentală consternase pe toată lumea. Astfel, Iacobovici devine titularul Clinicii de Chirurgie de la Spitalul Brîncovenesc, funcție pe care o deține din 1933 pînă în 1949. La plecarea sa din Cluj întregul corp profesoral și studentesc editează un impresionant și mișcător volum omagial dedicat lui Iacobovici (Editura Cartea Românească, Cluj, 1933). Era pentru a doua oară: prima dată a fost în 1929, cînd, cu prilejul împlinirii vârstei de 50 de ani, i se dedică un întreg număr al revistei *Clujul Medical*.

După 15 ani cît a funcționat la Cluj, profesorul urma să funcționeze alți 15 la București. Aici el se manifestă iarăși ca inovator și creator de școală: creează o școală puternică de chirurgie după principiile pe care le aplicase și la Cluj, înființează primul spital de urgență din țară, ia parte ca membru fondator la înființarea Academiei de Medicină Române activînd meritoriu în cadrul ei, inițiază tipărirea primului tratat românesc de chirurgie de mari proporții. În scurt timp Spitalul Brîncovenesc are cea mai mare clinică chirurgicală din țară, cu 300 de paturi, acoperind toate specialitățile chirurgicale, inclusiv ORL. Din școala sa au ieșit elemente creatoare care au dus înainte chirurgia românească. Era la curent cu tot ce era nou în domeniul său, a participat la numeroase congrese de specialitate (38 în total), invita specialiști străini să opereze în clinica lui de la Cluj, iar apoi la București și se ducea în vizite la marii chirurși din Europa, trimitea asistenți în străinătate pentru documentare.

În anii 1930-1935, Bucureștiul devenise o mare metropolă industrială și cu circulație intensă. Se impunea tratarea specializată a accidentelor de tot felul. O realizare foarte importantă a profesorului Iacobovici a fost înființarea primului Spital de Urgență în Capitala țării. Această inițiativă a fost înaintată împreună cu Nicolae Minovici, de la catedra de Medicină Legală. Acesta a luat ființă la 5 mai 1934. Utilitatea lui avea să se vadă curînd (la prăbușirea tribunelor din 1938 și cutremurul din 1940). În anul 1938, Iacobovici organizează primul serviciu de tratare a arsurilor. În timpul legionarilor i se interzice intrarea în clinică. Acestea erau represalii urmare a faptului că Iacobovici luase apărarea profesorului Danielopolu, îndepărtat la rîndul său de la Spitalul *Elias*, creația sa. La protestele care veneau din toată țara, el a fost reintegrat în funcție. Marin Preda, în romanul său *Delirul*, susține că aceasta s-a făcut la intervenția lui Antonescu. În 1944, trebuia să iasă la pensie, dar s-a cerut prelungirea mandatului său. Printre semnatarii scrisorii-cerere de prelungire găsim nume care vorbesc de la sine: profesorii D. Danielopolu, Tr. Nasta, N.Gh. Lupu, N. Hortolomei, și mulți alții. Deși cere pensionarea la 1 septembrie 1947, Ministerul îl roagă să continue activitatea. Părăsește clinica în 1949. Își continuă însă

activitatea la Societatea de Chirurgie. Regimul trecut a fost nevoit să-i recunoască meritele, nu i-a confiscat vila de la Tg. Ocna, ba chiar i-a conferit distincții: titlul de Medic Emerit al RPR și Ordinul Muncii cl. I (1954). Moare în toamna anului 1959.

Profesorul Iacob Iacobovici a fost membru a numeroase societăți chirurgicale internaționale ca: Academia de Chirurgie din Paris, Asociația Franceză de Chirurgie unde era și președinte de onoare, membru al Societății Germane de Urologie, al Asociației Franceze de Urologie, al Asociației Franceze de Ortopedie, membru al Societății Internaționale de Chirurgie și al Societății Internaționale de Urologie etc. Prin testament, el lăsa Facultății de Medicină din București trei imobile în București și vila sa din Tg. Ocna, cu o suprafață adiacentă de 3 ha, care dorea să fie folosită ca loc de odihnă pentru profesorii de medicină a facultății...

Contribuția prof. Iacobovici la modernizarea chirurgiei românești este imposibil de expus într-un spațiu restrîns. Fiind la curent cu ultimele noutăți din domeniu, el a întezărit limpede dezvoltarea chirurgiei pe plan internațional promovînd poziții avansate care numai după unele ezitări din țară și străinătate au fost unanim adoptate pretutindeni. Nu avea dogme și nu ezita să-și schimbe radical poziția cînd experiența lui personală sau a altora arătau noi aspecte ale faptelor înlînite în clinică. Iacobovici, împreună cu Amza Jianu, Iancu Jianu, Traian Nasta (toți elevi ai marelui Toma Ionescu) N. Hortolomei și I. Tănăsescu formează așa-numita „generație de aur” a chirurgiei românești. Ea s-a întemeiat pe fundamentul solid al chirurgiei românești așezat de marii precursori: C. Severeanu, Toma Ionescu, Ernest Juvara, M. Petrini-Galatz, A. Leonte și Gh. Asachi.

Iacob Iacobovici și-a dedicat întreaga viață muncii universitare. Universitatea a fost pentru el templul culturii românești, cultură fără de care un popor nu poate ocupa un loc stabil în istorie. El a fost un adevărat întemeietor de școală chirurgicală, un adevărat maestru. Bibliografia selectivă a lucrărilor sale de specialitate publicate în țară și străinătate alcătuiesc o listă de peste 150 de titluri.

Dar Iacobovici nu era închis în limitele specialității sale. Era pasionat de istorie și de arheologie, ba chiar a luat parte la săpăturile arheologice ce s-au făcut la Tg. Ocna, de exemplu. Avea o bogată bibliotecă personală pe acest domeniu și a ținut și conferințe pe această temă.

Am povestit aici din cartea profesorului Chiricuță amintită mai sus. Am redat, sper, esențialul. Dar numai citind-o poți simți căldura și dragostea față de maestru ce străbate acest volum. Un volum plin de date, de informație medicală, de redare a sufletului epocii, de învățăminte morale și de viață, o carte scrisă cu pasiune și care o dată începută nu o mai lași din mînă pînă o termini. Și nu poți s-o termini fără a rămîne cu un profund respect și admirație față de figura statuară a celui care a fost Iacob Iacobovici, întemeietorul.

A. SAHAG

Studentul I. Iacobovici (în centru) la un cenacul literar: sus, dreapta, scriitorul și viitorul profesor de limba română Iancu Garabet; jos, dreapta, poetul Panait Cerna

„COOPERAREA CU NATO ESTE O COMPONENTĂ IMPORTANTĂ“

Interviu cu Samvel Măkărtcian, ambasadorul Armeniei pe lângă NATO

La începutul lunii noiembrie, secretarul general al NATO a efectuat un turneu în regiune, ocazie cu care s-a oprit și la Erevan. După întâlnirea cu Președintele Robert Kočecarian, Jaap de Hoop Scheffer a amintit despre cooperarea Armenia-NATO pe baza Planului de Acțiune al Parteneriatului Individual (Individual Partnership Action Plan – IPAP). Ce este IPAP și la ce nivel se află relațiile dintre Erevan și Bruxelles? Despre acest subiect a vorbit ambasadorul Armeniei pe lângă NATO, Samvel Măkărtcian, într-un interviu acordat cotidianului Azg de la Erevan, pe care-l prezentăm în traducere și cititorilor noștri.

Secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer (stînga), discutînd cu Ministrul de Externe al Armeniei, Vaskan Oskanian

SAMVEL MĂKĂRTCIAN: De regulă, cooperarea cu structurile internaționale începe cu o așa-numită „abordare acoperitoare“ din partea acestor structuri, cînd sînt derulate programe identice cu toate țările dintr-o anumită regiune. În paralel cu dezvoltarea cooperării, într-o anumită etapă, apare nevoia clarificării cadrului și conținutului acestor relații cu fiecare țară în parte. Firește, nu toate țările primesc sau apreciază la fel realizarea unuia sau altuia dintre programe, nu toate țările sînt capabile să îndeplinească pretențiile acestei cooperări sau să rezolve problemele apărute în calea lor. Și astfel, ca un nou mijloc de cooperare și parteneriat, NATO a elaborat un nou program: *Planul de Acțiune al Parteneriatului Individual (IPAP)*. În cadrul acestui program, fiecare țară care participă deja la *Parteneriatul pentru Pace* poate să-și prezinte propunerile. Adică, varianta cea mai bună este aceea prin care îți evaluezi propriile priorități, propriile posibilități, iar pe baza acestora elaborezi un plan de acțiune corespunzător. După primirea asentimentului celeilalte părți, începe aplicarea programului. Noi intenționăm să pregătim acest program, acest proiect, pînă la sfîrșitul anului și să-l înaintăm spre dezbateră NATO, apoi el va fi clarificat și pus în aplicare.

AZG: *Domnule Măkărtcian, în ultima perioadă, și în special în prezenta vizită a Secretarului General al NATO și după aceea, nici o declarație oficială sau neoficială difuzată de mijloacele de informare în masă nu a exclus perspectiva aderării Armeniei la NATO. Este posibil ca în anii următori să vină un moment cînd Armenia, urmînd exemplul vecinilor Azerbaidjan și Gruzia, să-și declare dorința de aderare la alianță?*

S.M.: Spre deosebire de ceilalți, în relațiile noastre politice noi am fost mult mai limpezi și realști și declarăm și în acest moment că problema aderării la NATO nu se află pe agenda noastră politică. Noi pur și simplu ne dezvoltăm relațiile cu NATO pe baza acestui lucru știut și cu această abordare. Este o altă problemă în ce măsură se vor strînge relațiile noastre. Dar în acest moment nu proclamăm un asemenea scop politic și acest lucru nu se află pe ordinea noastră de zi. De ce procedăm așa? Pentru că sîntem realști, evaluăm problemele geopolitice ale regiunii noastre, combinarea diverselor metode de asigurare a securității noastre care, în acest moment, după aprecierea noastră, este cea mai bună.

În același timp, sîntem conștienți de gradul nostru de pregătire în cadrul diverselor structuri, precum și de dorința celorlalți de a ne integra în aceste structuri. Nimeni nu știe care vor fi evoluțiile viitoare, dar este clar că, în acest moment, noi nu avem o asemenea intenție și nici din partea NATO nu s-a manifestat o asemenea dorință.

În ceea ce-i privește pe vecinii noștri – și nu este numai părerea noastră, ci și a NATO și a conducerii sale – aceștia fac uneori declarații pripite și nerealiste.

AZG: *Dacă v-am înțeles bine, astăzi Armenia nu corespunde criteriilor NATO, iar NATO nu dorește să ne primească în rîndurile sale. De aceea nu își proclamă dorința de aderare la NATO.*

S.M.: Nu, eu n-am spus așa. Problema este foarte delicată. Eu am spus că, în acest moment, din punct de vedere al asigurării securității noastre naționale, cooperarea noastră cu NATO este o componentă importantă, dar în acest sistem de asigurare a securității avem și alte direcții extrem de importante, cum sînt alianța strategică cu Rusia, apartenența noastră la Organizația Tratatului de Securitate Colectivă al CSI, precum și dialogul de securitate cu diverse alte țări, și în special cu Statele Unite, dar și dezvoltarea cooperării în domeniul apărării pe baze bilaterale.

AZG: *Sînteți ambasador pe lângă NATO și reprezentați interesele Armeniei în această structură politico-militară. Care este interesul Armeniei în a coopera cu NATO?*

S.M.: NATO este o structură cuprinzătoare. Astăzi se dezvoltă o cooperare foarte serioasă între Armenia și NATO în domeniul gestionării situațiilor de criză. Acest lucru presupune sprijin atît tehnic, cît și material. Noi ne dezvoltăm relațiile cu NATO și în domeniul științific. Printre alte programe, în regiunea noastră NATO derulează două programe științifice extrem de importante. Primul program este cel de observație a rîurilor, în cadrul căruia Armenia, Azerbaidjanul și Gruzia cooperează la nivel de experți pentru urmărirea curățeniei și problemelor ecologice ale rîurilor din regiune. Al doilea este programul Drumului virtual al Mătăsii, grație căruia cele trei țări au acces la rețeaua mondială Internet.

O problemă prioritară este și aceea de a încerca să asigurăm stabilitatea și securitatea în regiunea noastră prin intermediul NATO. Acest lucru îl declară și NATO, ceea ce este o condiție prealabilă pentru dezvoltarea politică și economică stabilă și prosperitatea viitoare a țărilor din regiune. Dezvoltarea și adîncirea cooperării noastre depinde în multe privințe de viteza și succesul cu care va fi pus în aplicare IPAP.

AZG: *În ultima perioadă, înalți responsabili ai NATO au transmis semnale pozitive clare în direcția Armeniei și au subliniat adîncirea relațiilor dintre Erevan și Bruxelles. După opinia dumneavoastră, ce anume a determinat un asemenea optimism din partea NATO?*

S.M.: Responsabilii NATO apreciază în mod pozitiv posibilitățile noastre reale și gradul nostru de organizare. Adică, atunci cînd cealaltă parte, cu care intenționezi să cooperezi, are niște structuri destul de funcționale și un anumit nivel de organizare, ceea ce prevezi să se realizeze decurge mult mai ușor, mai lin. Acesta este sensul în care oficialii NATO sînt interesați de această cooperare, întrucît, pur și simplu, cu noi se pot face anumite lucruri. Desigur că și noi avem limitele noastre, determinate și de această dată tot de situația din regiune, inclusiv de conflictul din Karabagh, care nu ne permite să întreprindem acțiuni suplimentare. Dar, chiar și în acest cadru, cooperarea este destul de fructuoasă, ceea ce este un lucru atrăgător atît pentru noi, cît și pentru partenerii noștri.

Interviu realizat de **Tatul HAKOBIAN** (Azg, Erevan)

Prin noaptea istoriei

Un vechi adagiul spune că e mai ușor să prevezi viitorul decît să descoperi trecutul. Acesta din urmă ne parvine fragmentar, interpretat, adeseori trucat. Uneori, înscriruri în granit reușesc peste milenii să ne transmită cîte ceva care este aproape de certitudine. Este cazul denumirii capitalei Armeniei, *Erevan*. O frumoasă legendă povestește cum Noe, coborînd din arca sa, oprită pe munții Araratului, a zărit uscatul întins în fața lui și a exclamat „Երբայր” (A apărut!), de unde și numele locului. Mai realști, istoricii secolului XIX legau numele orașului de cel al regelui Ervand. Nimeni nu bănuia că vechimea lui era mult mai mare, ea se raporta la anul 782 înainte de Cristos, și era atestată de două inscripții cuneiforme: una descoperită chiar pe locul cetății și care era actul de fondare, și o alta descoperită pe malul lacului Van, în care era menționată fondarea orașului *Erebuni*, devenit ulterior Erevan.

Cumpăna nopții anunță apropierea zorilor, dar bezna de afară nu lasă să se întrevadă acest lucru. Autobuzul părăsește aeroportul și se îndreaptă spre Erevan, despiciînd căldura nopții sfîșiată de reclamele luminoase ale cazinourilor exilate aici la margine. Literele de neon, anunțînd tot felul de servicii sau activități comerciale devin tot mai frecvente și par o conjurație care își propune să ascundă vechimea acestor locuri. Și cînd te gîndești că s-au descoperit aici conducte de tuf pentru apă potabilă vechi de aproape 3.000 de ani! Erau puse pe vremea regelui Arghîști fondator al orașului, pe timpul regatului „Urartu”.¹ Artefactele găsite aici și urmele de clădiri și palate atestă prezența în aceste locuri, acum trei milenii a unei civilizații a cărei nivel presupune o lungă dezvoltare anterioară. Fondarea unui oraș prevăzut și cu o cetate întărită nu este întîmplătoare aici. Locul avea, și are, importanța lui strategică în zonă. Orașul este în consecință constant atacat de năvălitori, astfel în anul 585 scîiții distrug cetatea. În furia sa, Tamerlan distruge și trece prin sabie Erevanul la anul 1387. Dar locul nu dă pace nici altor cuceritori. În anii 1502, 1514, 1534, 1555, Erevanul este atacat și ruinat succesiv de șahul Ismail, sultanul Selim și apoi de sultanul Suleiman. Este de presupus că, dacă fiecare avea „de lucru” cu cetatea, aceasta între timp se refăcea și avea și forță pentru a lupta cu noii năvălitori. Turcii ocupă Erevanul în anul 1580 și 1582. În vara anului 1604, orașul e ocupat de șahul Abbas I. Iar toamna orașul este atacat de turcul Jalaloghlu. În 1617, are loc invazia lui Okuz Ahmad și a lui Halyl Pașa asupra Erevanului. Dar în 1620, vardapetul Movses Tatevați construiește aici o mănăstire și o școală. O descrie călătorul european Adam Aularic în trecere pe aici în anul 1620. Însă sultanul Murad IV ocupă Erevanul, în anul 1635. În anul următor, este alungat de alt cuceritor, șahul Sefy, care stăpînește acum orașul. În 1655, orașul este vizitat de francezul Tavernier. În 1663, locuitorii Erevanului sînt forțați să se mute la Ispahan. Cartierul lor se va numi *Nor Erevan*, cu biserica Amenapărgnici, (Pantocrator). Ei vor țese acolo covoarele de Ispahan și vor fabrica bijuterii. În 1673, trece prin Erevan negustorul și călătorul francez Jean Chardain care ne lasă o frumoasă gravură a unui turn înalt, azi dispărut. În 1735, viitorul Nadir Șah ocupă orașul. În 1795, Agha Mahmud Han pustiește regiunea și orașul. În 1804, rușii încercuiesc pentru scurtă vreme Erevanul. Operația se repetă la 1808. Ambele fără succes. În luna mai a anului 1827, se formează la Tiflis detașamentul de cavalerie format din voluntari armeni. La 17 august are loc bătălia de la Oșagan. La 25 august, trupele lui Paskewici, în componența cărora era și detașamentul armean, asediază Erevanul. La 1 octombrie 1827, Erevanul este cucerit de trupele rusești. În 1829, se repatriază armenii din Persia și Turcia. În 1837, se deschide Școala Eparhială din Erevan și are loc „vizita de lucru” a Țarului Nicolae I. Abia în 1880 apare primul periodic din Erevan, *PSAK* (Cununa). Prima hidrocentrală din Erevan începe să lucreze în 1907, aparținînd societății „Schustow & Co.”. La 1913 are loc premiera operii *Anus*. Ziua de 1 august 1919: prima ședință a Parlamentului primei republici etc. etc. Urmează perioada sovietică, iar din 21 septembrie 1991, Erevanul devine (pentru a doua oară) capitala statului armean independent. De fapt, pentru a treia oară, dacă punem la socoteală și perioada „Erebuni”. Lungile perioade întunecate traversate de Erevan nu sînt decît reflectarea zbuciumatei istorii a întregii țări. Ca oraș modern, el ființează abia din primele decenii ale secolului XX, cînd arhitectul Tamanian propune primul plan de dezvoltare, rapid înlocuit cu un altul și apoi altul. Creșterea orașului pur și simplu nu se putea prevedea. De la circa 30.000 de locuitori în 1897, la 65.000 în 1926, orașul ajunge la aproape 1 milion în 1975. Azi are aproape 2 milioane de locuitori. Centrul, construit de Tamanian este o adevărată operă de autor. Suburbiile, moderne, din beton cenușiu fac front comun cu cartierele similare ale tuturor orașelor contemporane din lume. Pe străzi încep să apară primele mașini cu farurile aprise. Autobuzul cotește pe străzile și bulevardele adormite încă ale orașului. Firmele luminoase surprind: farmacia „Sasunți Davit”, brutăria „Tigran cel Mare”, „Shurma” Tumanian etc. Ulterior aflăm că distinssele activități comerciale erau localizate pe străzile cu același nume. O utilitară trece purtînd inscripția „Բլիթ Սերვის” (*Blit Servis*), o altă firmă vestește „Վեբ Մաստեր” (*Web Master*). La hotel, recepționarul execută aceleași mișcări automate ca la toate hotelurile din lume. Epuizați, după o noapte de zbor, urcăm în camerele noastre. Ies pe balcon să inspir puțin aer, în timp ce primele raze ale soarelui aruncă o pată de lumină pe statuia Mayr Hayastan ce se zărește în depărtare.

15 clipe în Armenia

Lungul întuneric al nopții pare că începe să se destrame.

Arpiar SAHAGHIAN

¹ Un distins profesor din Erevan a contestat denumirea de „Urartu”. El susține că savantul sovietic Piotrovski, care a pus în circulație denumirea, a făcut-o urmîrind o glorie facilă. În realitate, toate inscripțiile cuneiforme, inclusiv cele ale regelui Arghîști, nu foloseau vocale. Deci nu există nici un „urartu”, ci doar RRT. Or asta, așa cum este menționat în mai multe locuri din Biblie, corespunde cu ARARAT. Deci, țara Araratului. Ceea ce înseamnă că istoria armenilor nu are discontinuități și noi sîntem urmașii direcți ai locuitorilor țării Araratului menționate în Biblie.

Cetatea Baghras

Toate eforturile Romei și ale Constantinopolului de a subordona Biserica Apostolică Armeană s-au lovit de rezistența fermă cu care aceasta apăra nu numai independența și structura sa națională.

Sub domnia lui Levon II Magnificul (1199-1219), Armenia Ciliciană va cunoaște apogeul ei politic, economic și cultural. Sisul devine capitala regatului. Curtea regală și administrația statului este organizată după model occidental. Baza juridică va fi minuțios elaborată pentru a cuprinde, prin legi bine structurate, toate aspectele de guvernământ. Grefată pe vechea legislație a lui Mhitar Goș, noile cutume, având ca model normele juridice din Asizele Antiohiei, urmăresc reglementarea relațiilor dintre stăpînii feudali, a drepturilor și obligațiilor ce revin seniorilor și vasalilor, a raporturilor dintre clasele sociale, a prerogativelor regale etc.

În primii ani ai guvernării sale, Levon Magnificul s-a preocupat să înfruncească autoritatea centrală, să asigure stabilitatea internă, să consolideze și extindă granițele regatului său, mai ales asupra Antiohiei. De trei ori Levon a cucerit Antiohia și de tot atâtea ori Conte de Tripoli și-a luat posesiunea înapoi. Pe nepoata sa, Alice, a căsătorit-o cu Raymond, moștenitorul Antiohiei. La moartea acestuia, deși Raymond-Ruben, fiul lui Alice, avea drept la succesiune, puterea este preluată de unchiul său Bohemond IV.

Levon întreprinde o expediție și-l alungă pe uzurpator din Antiohia, redîndu-i nepotului său stăpînirea asupra principatului. Neavînd descendenți bărbăți, Levon intenționa să-l căsătorească pe Raymond-Ruben cu fiica sa Izabel și să-l declare succesorul său, realizînd astfel unitatea politică dintre regatul său și statul latin de la graniță.

Alianțele matrimoniale au slujit scopurilor politice. Levon însuși s-a căsătorit a doua oară cu Sybille, una dintre fiicele lui Amalric de Lusignan, regele Ciprului și Ierusalimului. El mai pregătea o alianță utilă pentru viitorul Ciliciei, căsătorind-o pe nepoata sa, Félipa, cu Teodor I Lascaris, împăratul bizantin de Niceea.

„Leon Întîi rege a avut în țara lui cavaleri cruciați, pe Marele Maestru al Ordinului Teutonic, și mulți dintre curteni vorbeau francezește, nu numai armeneste. Ba chiar Armenia aceasta maritimă tindea la unirea cu principatul de Antiohia, la care s-ar fi adus și insula Cipru, stăpînită atunci de dinastia franceză de Lusignan, și care regii armeni se înruderă. Acestea erau planurile lui Leon cel Măreț“ (N. Iorga, *Patru conferințe despre Armenia*).

Levon Magnificul îi cunoștea pe latini din tinerețe, fusese făcut cavaler în Antiohia și se căsătorise acolo cu prima lui soție, avea relații statornice cu Ordinul Ospitalierilor, din care își recruta ajutoare împotriva musulmanilor.

Noul regat armean din vremea lui Levon I se desfășura de-a lungul Mediteranei, de la Munții Amanus pînă la Isaura sultanatului de Rum, dincolo de masivul Taurus. Pentru prima oară în istoria lor, armenii deveneau stăpînii unui teritoriu cu ieșire la mare, ceea ce facilita contactul direct cu națiunile creștine ale Europei.

Datorită acestei poziții strategice, regatul Armeniei Maritime a cunoscut o mare înflorire economică și comercială și a devenit un stat creștin de primă importanță pentru relațiile politice ale Europei cu Orientul Asiatic.

Numeroșii artizani armeni produceau articole textile, ceramică, sticlărie, prelucrau cu iscusință lemnul și metalele, lucrau arme, coifuri, cămăși de zale și scuturi, deosebit de apreciate.

Regatul armean întreținea legături active de schimb cu statele creștine de la Mediterana, cu țările Orientului Apropiat și Mijlociu, ca și cu Crimeea, unde se aflau centrele comerciale ale genovezilor și venețienilor. Cilicia exporta cereale, bumbac, vite, măslină, covoare, sare și minereuri și importa mătăsuri, porțelanuri, pietre prețioase, mirodenii și obiecte de lux din Orient. Caravanele negustorilor armeni străbăteau regiunile dintre Eufrat și Indus în condiții relativ sigure, grație raporturilor pașnice stabilite de Levon Magnificul cu sultanatul selgiu-

ARMENIA CILICIANĂ – STAT DE CRUCIADĂ (4)

cid de Iconium și cu emiratele și califatele musulmane.

În timpul cruciadelor, Europa devenise avidă de produse exotice: piersici, orez, covoare, broderii, coloranți, parfumuri, produse textile din Persia, India și China. Corăbiile italienilor, francezilor, spaniolilor și grecilor acostau în număr mare la cheiurile porturilor ciliciene: Korikos, Ayas, Mersin, Alexandria. În marile orașe Sis, Adana, Mamistra, Tars puteau fi văzuți negustori de toate neamurile veniți cu rosturi comerciale după obiceiul Levantului: șnantovani, venețieni, genovezi, pisani, negustori din Marsilia, Montpellier și Barcelona, din Siria, Antiohia, Mosul și Tebriz.

Flota comercială a Armeniei Maritime, cu steagul regelui Levon la catarg, traversa apele Mediteranei, ale Mării Egee și Pontului Euxin transportînd în porturile italiene, spaniole, franceze, grecești, pînă în îndepărtata Crimee, mărfuri ciliciene și produse provenite din Orientul Îndepărtat. Moneda ciliciană emisă de regii armeni se bucura de largă circulație europeană, ajungînd prin schimbul de mărfuri pînă în zonele riverane ale Mării Negre. Lîngă Cetatea Albă s-au găsit monede de acest fel (G. Brătianu – *Recherches sur le commerce de la Mer Noire*).

Pe baza tratatelor comerciale încheiate cu statul armean, venețienii, genovezii și sicilienii, beneficiau de taxe vamale preferențiale, aveau consuli în capitala regatului Sis și drept de rezidență în marile orașe ciliciene unde își întemeiaseră cartiere proprii cu biserici și administrație locală proprie.

În timpul lui Levon se construiesc drumuri, poduri, se întăresc vechile fortificații defensive și se ridică altele noi, avansposturi strategice și bastioane militare la granițele cu sultanatele turcești.

Sub guvernarea lui Levon Magnificul și a urmașilor săi, suveranii din dinastia Hetumidă, au înflorit literatura, științele și artele, s-au construit biserici, s-au deschis școli și universități, a apărut o adevărată elită intelectuală. Dintre numeroșii cărturari de prestigiu îi amintim pe Mhitar Herațki, cel mai mare reprezentant al medicinei clasice armenice, pe marele jurist Mhitar Goș al cărui cod de legi va fi aplicat în toată diaspora armeană timp de 700 de ani, pe ilustrul poet și teolog Nerses Șnorhali, pe Conetabilul Sîmbad, diplomat, comandant militar, leguitor și cronicar, pe istoricul Hayton.

Arta miniaturii va cunoaște de asemenea un înalt nivel de perfecțiune. Specialiștii europeni îl apreciază pe Toros Roslin ca fiind unul dintre cei mai iluștri miniaturişti din întreaga artă medievală. La mănăstirea Sf. Iacob din Ierusalim se păstrează peste 4.000 de manuscrise miniaturate, provenite din mănăstirile armenesti din Cilicia.

În lucrarea sa referitoare la istoria cruciadelor, Nicolae Iorga consideră că Armenia Ciliciană

nu s-ar fi putut constitui într-un stat, rămînd „un complex de castele în munte, de porturi exploitate de italieni, dacă n-ar fi fost cruciada. Cruciada era așadar, pentru Armenia, nu numai o necesitate de existență, ci însăși explicația creării sale“.

La rîndul ei, Armenia Ciliciană reprezenta un element esențial, un factor de importanță majoră, politică și militară, în relațiile Europei cruciade cu Orientul islamic.

„Armenia era prinsă într-o cruciadă pe care nu o pornise... Nu ar fi existat o cruciadă fără prezența regelui Armeniei la Sis și fără raporturile pe care acest rege le întreținea cu lumea creștină din Occident, apreciază Nicolae Iorga.

Puternicele Ordine religioase cu caracter militar, Templierii și Ospitalierii, au primit din partea regilor armeni latifundii și castele în Cilicia în schimbul participării lor la luptele purtate împotriva turcilor selgiucizi pentru apărarea și menținerea granițelor regatului armean.

Prezentînd Armenia Maritimeă ca pe un stat de cruciadă, istoricii vorbesc de o francizare a Ciliciei. Deși sinteza armeano-francă este reală, cu adevărat însă această francizare nu a fost nici completă, nici definitivă și nu a schimbat structura caracterului național al Armeniei de la Mediterana. Exista la armeni o puternică conștiință națională care i-a ajutat să supraviețuiască și să reziste ca națiune în pofida evenimentelor tragice la care i-a supus destinul lor istoric. Armenii și-a păstrat limba, religia și alfabetul național.

Limba statului cilician rămîne armeană vorbită de populația țării, folosită în administrație și în actele oficiale ale regatului. Francaza este adoptată în relațiile diplomatice și în particular de clasa nobiliară armeană, aflată în strînse relații matrimoniale cu nobilimea franceză din Cipru, Ierusalim, Edessa, Tripoli. Influența francă se manifestă în legislație unde vechile cutume armenesti din codul lui Mhitar Goș, sînt puse în acord cu noile cerințe politice și sociale, integrate unei structuri legislative ce are ca model Asizele din Antiohia.

Cetatea Lambron

Sinteza armeano-francă rămîne exterioară, nobilimea adoptă nume franceze, îmbrăcămîntea se occidentalizează, la Curtea ciliciană se introduc titluri franțuzești (baron, șambelan, mareșal) fără să fie însă abandonate vechile denumiri ale drăgătorilor armenice provenite din Armenia Mare.

Această veche tradiție națională păstrată prin limbă, alfabet și biserică, a împiedicat Armenia Ciliciană să fie asimilată de către Bizanț ori de lumea latină a Siriei și Antiohiei. Călugării veniți din patria străbună a Armeniei Mari vedeau în regii Ciliciei „balsamul și leacul de alinare pentru nația lui Haik și rasa lui Aram, îngenunchiată și sfîșiată de popoarele străine“, zice călugărul Ioan din Erzenga.

Ultimii ani ai domniei lui Levon I au fost marcați, pe plan intern, de nesiguranța întreținută de baronii Casei Hetumide, rivalii Rubenizilor, iar pe plan extern de pierderea Heracleei și de reluarea de către selgiucizi a atacurilor împotriva Armeniei Ciliciene, soldate cu măcelărirea populației, distrugeri de sate și orașe.

Simțindu-și sfîrșitul aproape Levon Magnificul îi convoacă pe înalții prelați ai bisericii, pe marii demnitari și comandanți militari, și în prezența lor o încredințează Catolicosului și nobilului Adam de Gustin pe fiica sa Izabel, moștenitoarea tronului rubenid.

Întrucît Raymond-Ruben, principele Antiohiei cu care Levon II intenționa să o căsătorească pe Izabel, fusese prins de musulmani și își sfîrșise zilele în închisoare, seniorii Armeniei decid să o mărite pe printesa cu Filip, fiul lui Bohemond IV al Antiohiei.

Dispariția suveranului care întemeiasă un nou regat armean la Mediterana, aliat al regilor Apusului și sprijinitor al cruciadelor, care se îngrijise de prosperitatea economică și comercială a statului său și de înflorirea lui culturală, a fost regretat deopotrivă de către supușii săi și de principii latini care pierdeau astfel un luptător împotriva expansiunii musulmane.

„A fost un monarh puternic, ilustru și teribil față de popoarele necredincioase care intrau în statele sale și care tremurau înaintea lui“ – spune în cronica sa Matei din Edessa.

Cînd ne referim la Armenia Ciliciană ca stat de cruciadă, avem în vedere atît condițiile generate de fenomenul cruciadelor – care au favorizat consolidarea în regat independent a principatului armean de la Mediterana –, cît și faptul că statul cilician reprezenta în sine un „stat de cruciadă“ antrenat direct în luptele purtate de lumea creștină împotriva expansiunii islamice. Armenia Ciliciană era, în contextul istoric al secolelor XIII-XIV, un stat care își purta propria cruciadă de apărare a existenței sale naționale.

Anaïs NERSESIAN

Arșavir Acterian: un martor și portretist al „generației '27”

Editura Ararat a republicat de curând o carte despre care, acum zece ani – la prima ei apariție – s-a scris din păcate destul de puțin: *Portrete și trei amintiri de pușcăriaș* de Arșavir Acterian. „La o nouă lectură”, senzația de farmec al confesiunii rămâne intactă. Prin fața ochilor noștri se perindă un mozaic memorialistic: o întreagă galerie de portrete ale membrilor strălucitei „generații '27”, prieteni și cunoscuți ai autorului: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Constantin Noica, Nae Ionescu (mentorul adulat și detestat al generației), Petru Comarnescu (liderul asociației „Criterion”), Mihail Sebastian, Pavel Dan, Alexandru Elian, Emil Botta, Dan Botta,

Arșavir Acterian

Portrete și trei amintiri de pușcăriaș

Anton Holban, Nicolae Steinhardt, Petre Țuțea, Ionathan X. Uranus (viitorul preot ortodox Mihail Avramescu, pe atunci avangardist și ezoterist evreu), Sandu Tudor (avangardist ortodoxist călugărit sub numele Daniil, mort în închisoarea comunistă de Aiud), Mircea Vulcănescu, Mihail Vîlsan, Ștefan Baciu „poetul din Honolulu”, cărora li se alătură alte personalități precum H.D.J. Siruni, Aram Frenkian, Ion Barbu) „ca profesor de liceu, în amintirile unui fost elev”, pictorul Ion Țuculescu, Vasile Voiculescu, Șerban Cioculescu, Istrate Micescu, George Enescu, Octavian Goga, Alexandru Davila, E. Lovinescu și Gala Galaction. Simpla lor „listare” dă o sugestie despre potențialul de interes al acestei cărți scrise de un martor și de un *supraviețuitor* discret. Cu atât mai mult cu cât „dosarul” generației continuă să stîrnească pasiuni și controverse în rîndul specialiștilor și al nespecialiștilor, iar fascinația pe care acești oameni cu destin continuă să o exercite rămîne la cote înalte. Textele sînt în general scurte, concise, de o simplitate plină de tîlc. Ceea ce impresionează este seninătatea tonului acestor rememorări, simțul nuanței, umorul fin, arta surprinderii detaliului semnificativ. Autorul care a văzut multe și a pătimit destule, rămîne la fel de interesant în ceea ce spune și în ceea ce doar sugerează. Nu este un amator de dezvăluiri „picante” sau „scandaloase” – dimpotrivă, spune mai multe printre rînduri. Asupra unora (multora) dintre aceste figuri care i-au marcat, într-un fel sau altul, tineretea, a zăbovit și în alte scrieri confesive ale sale – apărute după 1990, cînd ultimul supraviețuitor al Acterienilor – octogenar – a ieșit din îndelungata lui tăcere spre a depune mărturie despre timpul pe care l-a străbătut. Unele texte au apărut ulterior și în alte configurații, în alte volume – cele despre Eliade, Cioran și Eugen Ionescu, bunăoară. Plasate în finalul cărții de față, cele trei „amintiri de pușcăriaș” ale lui Arșavir Acterian urmăresc destinul generației în

anii prigoanei comuniste (cărcia autorul însuși i-a căzut victimă): *Despre unele pătîmîri ale pușcăriașilor politici, Cîteva amintiri de la Jilava, Aiud și Capul Midia, Procesul Noica și Pillat, cu toată pompa unui proces moscovit*. Este foarte greu să citezi din acest volum dens, în ciuda dimensiunilor sale relativ reduse (circa 180 de pagini). Iată – pentru început – un fragment de portret al lui Aram Frenkian: „Cînd aveam un stand de cărți în fața Spitalului Colțea (cram remizier în 1959) mă vizita adese, ba chiar îmi dădea o mîină de ajutor. Stăteam de vorbă îndelung între două vînzări despre una, despre alta. Era sfîtos și natural. Nimic prețios, nimic pedant. Verificam astfel direct spusele sincerului său admirator, prin care l-am cunoscut, critic de artă K.H. Zambaccian, care de obicei era zgîrcit și aspru în aprecieri. Vorbea cu deosebită prețuire despre Aram Frenkian, filolog erudit și orientalist care multă vreme șomase, negăsind întrebuintare în cultura românească. Abia după al doilea război mondial a fost numit profesor universitar. Zambacu îmi spunea cît de greu a dus-o bănește, deși era căsătorit cu o Flondoră dintr-o familie de oameni bogați din Bucovina. A fost înmormîntat la cimitirul armenesc, unde de cîte ori mă duc, mă abat pe la mormîntul lui care se află pe alea principală”, și un fragment despre marele savant Siruni: „În timpul măcelului din primul război mondial, cînd un milion și jumătate de armeni au fost exterminați de turci, Siruni a locuit timp de patru ani într-o mansardă cu teama de a fi descoperit în orice moment și ucis. Se pare că un turc de omenie l-a găzduit și l-a salvat. Abia în 1918 a putut ieși din ascunzătoare, refugiindu-se în ațit de ospitalieră Românie. [...] După întronarea regimului comunist în România, vreo 24 de armeni anticomuniști au fost pîrîți de conaționalii lor fanatici la Ambasada Sovietică, arestați, condamnați și expediați vreo zece ani în Siberia la muncă grea. Printre aceștia a figurat și Siruni. Cam jumătate din cei 24 nu s-au mai întors. Siruni a scăpat și de astă dată cu viață, dar după cîte suferinți, apucînd să fie transferat în Armenia o bucată de timp. [...] În ciuda acestor zdruncinătoare vicisitudini, Siruni și-a păstrat echilibrul, luciditatea, curajul și entuziasmul, o exemplară putere de muncă pentru salvagardarea și valorificarea patrimoniului spiritual al Armeniei. Îmi spunea odată că trebuie să trăiești ca și cum în orice moment ai putea muri. Și să lucrezi în consecință cu sîrg și înflăcărare. Nu să amîni ce-ți propui să faci închipuindu-ți că ai avea încă timp destul să realizezi”. Și un fragment tulburător despre dispariția lui Constantin Noica (fostul său prieten și coleg de la liceul *Spiru Haret*), alături de un crîmpei evocator despre excepționala, deși încă prea puțin (re)cunoscuta romancieră Alice Botez, bună prietenă a lui Jeni Acterian și, totodată, o mare promisiune (abandonată) a filozofiei noastre: „Moartea lui Constantin Noica m-a afectat nespuse. Moarte survenită dintr-un simplu accident, ca și moartea Alicei Botez, exegeta cea mai avizată a *Tratatului de ontologie*, romancieră pe care – de cîte ori o vedea colegul meu de școală – o certa că a abandonat filozofia pentru literatură, știind că fusese o studentă eminentă la Facultatea de Filozofie și, în plus, colaboratoare la *Izvoare de filozofie*, publicînd în aceeași revistă un studiu despre *Structură*, studiu care a făcut vîlvă la apariție, bineînțeles printre cei avizați în materie. Nu-l vedeam cu anii, dar (...) îl știam prezent și asta îmi era suficient. Ba chiar angajam cu el discuții, uneori polemizăm cu el, fără să știe de asta, în caietele mele intime. Acum nu mai e. A dispărut. Nu-mi vine să cred. Cum dispărem așa, dintr-odată, parcă într-o clipă? Asta mi se pare înfiorător”. Modestia evocatorului transpare uneori și din titlurile textelor – de exemplu *Un*

coleg de liceu despre Constantin Noica, din care „decupez” un interesant pasaj care îl „prinde” în cadru și pe poetul Ion Barbu (alias matematicianul și profesorul Dan Barbilian): „Filozoful de mai tîrziu era atunci – prin 1928 – simplu elev cînd citea și ne vorbea cu înflăcărare despre „marii inițiați” ai lui Schure, iar noi îi cîntam de sărbători: *Schure sus răsare / Ca o taină mare / Schure luminează / Și adeverează*. În 1928, în ultima clasă de liceu, ne-am întîlnit în orele de matematică cu profesorul Dan Barbilian, care văzînd că nu poate face matematici cu noi – singurul din clasă care îl înțelegea în această materie fiind Noica – s-a travestit, spre bucuria noastră, în Ion Barbu, ținîndu-ne prelegeri despre Edgar Allan Poe, Mallarmé, Valéry etc. El ne critica cu virulență scrisul nostru cu veleități literare din paginile revistei liceului *Vlăstarul*, publicînd apoi, în *Viața literară* a lui Valerian, două dintre poemele care îi plăcuseră: unul al lui Radu Sighireanu (bolnav în acea vreme la Davos), intitulat *Sinucidere*, și un fel de răspuns în versuri al lui C. Noica”. S-ar putea cita, desigur, nenumărate alte fragmente – despre Nae Ionescu, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Baciu, E. Lovinescu ș.a.m.d. Ne facem doar modesta datorie de a îndemna cititorii să redescopere această carte, alături de celelalte cărți memorialistico-diaristice ale autorului. În finalul acestui comentariu, mă voi opri asupra unui fragment legat de „amintirile de pușcăriaș” (politic) a lui Arșavir Acterian, victimă a unei istorii vitrege pe care a știut s-o îndure în tăcere și s-o transmiță fără emfază, cu un fel de înțelepciune amară: „Ancheta după aceea Jilava, apoi o condamnare la trei ani, reînțoarcerea la Jilava, de unde am plecat într-un vagon mascat la Aiud și de acolo la Canal. Dacă ar fi să povestesc tot ce mi s-a întîmplat n-aș mai termina. Și asta în pofida celor uitate. După două decenii de la ultima mea eliberare și sub presiunea nevoilor, am vîndut Arhivelor Statului nisaiva documente considerate de mine importante (jurnalul surorii mele și corespondența de pe front a fratelui meu, Haig Acterian, către soția lui Marietta Sadova și alte texte mai puțin însemnate care totuși au interesat și am fost trimis pentru încasare pe Calea Rahovei. La numărul indicat – localul Securității, unde cîndva fusesem anchetat. Spre stupoarea mea, casieria Arhivelor Statului cumula cu aceea a Securității. Am intrat pe poarta larg deschisă pe picior de semilibertate. Mare lucru!” O carte de re-citit.

Din nou despre armenii dobrogeni: o monografie la a doua ediție

Tot la Editura „Ararat” a apărut de curînd o ediție revăzută și adăugită a volumului *Armenii dobrogeni în istoria și civilizația românilor*, de Simion Tavitian. O monografie – după cum s-a mai scris – sistematică, minuțios documentată, pentru a cărei realizare autorul a explorat cu acribie numeroase arhive locale și a consultat o bibliografie apreciabilă. Rezultatul acestui remarcabil efort cultural merită din plin aprecierile noastre. Față de precedentă ediție au fost aduse informații suplimentare și completate unele lacune. Capitolele lucrării: *Armenii în istorie, Armenii la Pontul Euxin, Armenii în administrația și statistica Dobrogei, Biserici armenesti în Dobrogea, Pedagogi și elevi armeni în școli dobrogene, Armenii la datorie* (despre armenii soldați și ofițeri căzuți pe cîmpul de luptă în armata română), *Edificii ale armenilor tomitani, Armenii în viața cultural / artistică a Dobrogei* (amplă, documentată incursiune), *Prezența armenilor în viața economică* (cu inventarierea a sute de întreprinzători și comercianți),

Mișcarea sportivă armeană din Constanța aduc o abundență de informații, statistici, liste din care se reconstituie, pas cu pas, o lume plină de viață și culoare la edificarea cărcia aportul armenilor a fost unul substanțial. Iată acum și lista personalităților armenice din Constanța cărora Simion Tavitian le dedică fișe ample într-un capitol special: K.H. Zambaccian, prof.univ.dr. Berdj Așgian, acad. prof. univ. dr.ing. Garabet Kumbetlian, prof. univ.dr. Krikor Pambuccian, prof. dr.doc. Ervant Seropian, prof.univ. dr. Aram Frenkian, prof.univ. Garabet Avachian, prof.univ. dr. Ion O. Balasarian, Armenac Manissalian, Hurmuz Aznavorian, Hrant Torosian, Haig Acterian, Arșavir Acterian, ing.dr. Suren Cedighian, Hacik (Cik) Damadian, prof.univ. dr. Ohanes Bedighian, Harutiun Frenkian, ing. Diran Diradurian, Căpitan de cursă lungă Onik Tokatlian, ing. Boiagian Zaven-Toto, dr. Aram Sahaghian-Salpy, Bogdan Căuș (Arșag Bogosian), Comandant de cursă lungă Sarchis Babighian, Nory Bedighian, Aram Agop, Preot Avedis Mandalian, Agop Bezerian, Varujan Cozighian, Harry Tavitian, Angela Aramian Bocancea, Vartan Arachelian, Anaid Tavitian, Arabela Sena Aprahamian Negulescu, Manuela Elisabeta Aprahamian Sidoroff, ing. Diradurian Ara, Sarchis E. Ehsichian, dr. Mariana Balasarian, ing. Constantin Balasarian, ing. Arsen Sarchizian, conf. dr. ing. Mihael Chircor, Levon Marcarian, ing. Ervant Ilic Congulian, ing. Levon Agopian, Aram Agopian, Irina Tavitian, Victoria Sarchizian Tuchel, Aida Derderian Eluchian,

Cassabalian Roza, Hasmic Ananian, Madlen Apremian, Sarchiz Terzian și, nu în ultimul rînd, Sergiu Selian. O bogată secțiune fotografică întregeste profilul acestui volum. Simpla parcurgere a numelor și a „inventarelor” oferă un motiv de mîndrie pentru membrii comunității armenice, nu numai pentru cei de la Pontul Euxin, dar, într-un fel, și pentru majoritari. Căci, după cum menționează cu dreptate în prefață profesorul Stoica Lascu de la Universitatea „Ovidius” din Constanța „Publicul românesc ia cunoștință, de asemenea, parcurgînd paginile de față – care umplu un gol în istoriografia dedicată Dobrogei –, de substanțiala contribuție a concetățenilor de origine armeană din județele dobrogene, la îmbogățirea istoriei și civilizației românești din acest spațiu al sud-estului european. [...] Reconstituirea vieții și a prezenței armenilor dobrogeni [...] cu atîta devotament și profesionalism, în spiritul, totodată, al adevărului istoric – se constituie și într-o contribuție la cunoașterea mai îndecaptoape a istoriei tuturor dobrogenilor, indiferent de etnie”.

Să apreciem, încă o dată, contribuția autorului la reconstituirea unui segment important de istorie culturală armeană și românească deopotrivă.

pagină realizată de Cristina MANUK

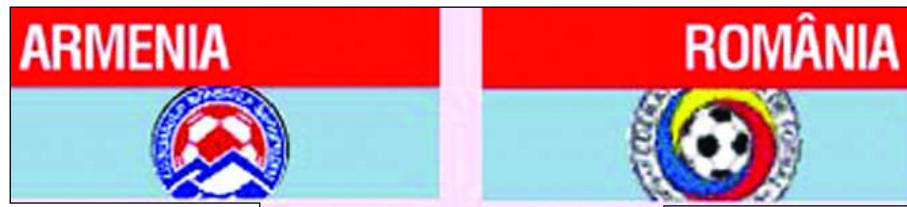
MARGINALII LA MECIUL ARMENIA – ROMÂNIA SPERANȚE FOTBALISTICE : NAȚIONALĂ ARMENIEI ÎNCHEIE SEZONUL CU UN MECI BUN

Pe 17 noiembrie, echipa națională de fotbal a Armeniei a readus zîmbetul pe chipul fanilor săi: după patru înfrîngerii succesive, ea a făcut cel mai bun joc din acest sezon de întrecere și a obținut un scor egal. Rezultatele sezonului nou încheiat sînt următoarele: patru înfrîngerii, un egal și nici o victorie.

Șutul tras de Karen Dohoian în repriza a doua a adus un punct pentru echipa Armeniei în jocul cu fruntașa grupei, România, și a trezit speranțe de îmbunătățire a poziției în grupă după pauza de iarnă. Antrenorul naționalei Armeniei, Bernard Casoni, nu și-a ascuns satisfacția pentru scorul de 1:1 și pentru jocul de calitate al echipei sale întinerite. „Sînt foarte mulțumit de joc și îi felicit pe jucătorii mei. Cale de patru meciuri, nu am reușit nici un succes și astăzi, în fine, am obținut un rezultat pozitiv”, a spus antrenorul. Tacticianul francez de 42 de ani, care în 1993 a cîștigat Cupa Campionilor ca jucător al echipei *Olympique Marseille* și care a evoluat de 30 de ori în naționala Franței, a fost ținta unor critici dure, înainte de meci, pentru hotărîrea de a renunța la trei mijlocași de bază și de a-i înlocui pe aceștia cu jucători tineri. Dar

Casoni a spus că acest lucru a ajutat echipa să-și regăsească stilul de joc. „Echipa s-a pregătit pentru joc cu mare însoțire și sînt bucuros că, în afara golului marcat, am avut și alte ocazii de a înscrie”, a spus antrenorul. Casoni, care este al treilea antrenor străin al naționalei Armeniei după argentinianul Oscar Lopez și românul Mihai Stoichiță și care, potrivit contractului, va mai lucra încă nouă luni cu echipa, speră să continue acest succes și în primăvară. „Desigur, sîntem bucuroși pentru succesul nostru de astăzi, dar trebuie să muncim și mai mult pentru a obține suc-

cese și în viitor”, a spus antrenorul francez.

Antrenorul Românici, Anghel Iordănescu, a fost mîhnit de pierderea a două puncte la Erevan, dar a recunoscut

că fotbalistii armeni au stăpînit mai bine mingea și au meritat un egal. „Vreau să felicit naționala Armeniei pentru jocul său dăruit. Sînt sigur că echipa poate produce noi surprize atît acasă, cît și în jocurile din deplasare”, a spus acesta.

Acest meci egal nu i-a permis selecționatului Armeniei să urce de pe ultima poziție a grupei de calificare pentru campionatul mondial, dar probabil că va fi un imbold pentru ca la anul să vină la stadion mai mulți iubitori ai fotbalului. Artur Mesropian, de 32 de ani, este unul dintre cei 3.000 de fani fideli care au venit pe stadionul de 16.000 de locuri pentru a-și susține echipa la ultimul joc al sezonului. „N-am mai văzut atît de puțini spectatori la un meci al naționalei”, spune Mesropian. „Sînt bucuros că la acest meci am obținut un oarecare rezultat. Desigur că

acesta va fi un imbold pentru mai mulți oameni, să vină la stadion și să susțină echipa”. Un alt fan, Armen Karapetian, de 41 de ani, crede că ocazia de a juca dată jucătorilor tineri a fost o decizie corectă: „Dacă tot e să fim înfrînți, să fie înfrînți tinerii, măcar învață ceva. Acum ne trebuie o generație nouă care să joace un fotbal de nivel internațional”.

După opinia comentatorului de fotbal Zaven Vartanian, schimbarea de generație este o necesitate vitală în fotbalul armenesc. Acesta spune că naționala Armeniei are nevoie de mai multe jocuri amicale, un lucru

general nereușit. Apariția tînărului și talentatului fotbalist în componența echipei *Piunik* și a naționalei Armeniei nu putea să scape atenției specialiștilor și a comentatorilor din presa sportivă. Pe site-ul oficial al UEFA (www.uefa.com) a apărut în luna iulie un articol despre tînărul jucător armean, considerat un „fotbalist foarte talentat”. „Măiestria lui Manuccarian e excepțională pentru vîrsta sa, este foarte agil și are simțul golului” – se spune în articol.

Succesul lui Manuccarian poate ajuta schimbarea de generație în fotbalul armenesc. Davit Petrosian, de 14 ani, din satul Hacipar de lîngă Erevan, se antrenează la școala din Malatia a clubului *Piunik*. Acesta spune că îl încurajează foarte tare succesele colegului său mai mare, care s-a antrenat la aceeași școală. „Toți băieții au în fața ochilor exemplul lui Edgar și, în mod firesc, cu toții ne străduim să ne antrenăm mai bine ca să jucăm la *Piunik* și, poate, într-o zi, să îmbrăcăm tricourile naționalei Armeniei”, spune adolescentul plin de speranță.

Suren MUSAIELIAN
ArmenianNow.com

SPORT

DIXIT :

Iordănescu n-a prea avut de ales și a trimis pe teren jucătorii teoretic cei mai experimentați. Totul a fost apoi o chestiune de disciplină tactică și de coordonare. Limitele fiecăruia s-au văzut, însă, în fața unui adversar ambițios și atît. Prințindu-se repede că este o pine de mîncat pe zona noastră centrală, Casoni le-a cerut elevilor săi să joace în spatele greoilor Bărcăuan și Florin Moldovan, mizînd pe viteza superioară a virfurilor sale. Problemele au apărut la poarta lui Stelea și pentru că Stoican și Dancia n-au strîns niciodată oportunitate, oferînd gazdelor spații libere fie în lateral, fie în centru.

Construcție din întîmplare

Dacă apărarea a avut de suferit, ne-am fi așteptat măcar de la mijloc să țină jocul departe de careul nostru. Cernat a vrut totul de unul singur, Caramarin n-a avut suflu, Paraschiv și Tararache n-au legat mai nimic. Tricolorii n-au reușit cinci pase consecutive, și la pauză am intrat în avantaj datorită unui contraatac finalizat la timp de Marica. Un avantaj injust pentru armeni, atacurile lor făcînd din Stelea omul primelor 45 de minute.

Repriza a doua a fost un coșmar, cu Puiu depășit total, schimbînd anapoda și neputînd să remedieze ceva din ce nu mersese bine în prima parte. Aceleași erori defensive, lipsă de inspirație în atac, însoțite, de data asta, de un uriaș noroc, armenii ratînd incredibil de cel puțin trei ori. Că Iordănescu este depășit o demonstrează momentul de 1:1, cînd era deja pregătită schimbarea lui Cernat cu Măldărășanu. S-a marcat, și antrenorul n-a avut reacție, făcînd schimbarea exact cum o gîndise la 1-0, adică un mijlocaș ofensiv contra unuia defensiv.

Precedent în 1979

Nu există în istoria echipei naționale decît un singur rezultat comparabil cu cel de la Erevan, tot un 1:1, înregistrat în

1979, contra Ciprului, în preliminariile Campionatului European. La Limassol, românii au deschis scorul prin Augustin, fiind ulterior egalati, la fel ca în Armenia. Egalul a dus la demiterea selecționerului de atunci, Florin Halagian, după doar o partidă pe banca primei reprezentative. „Nu pot să mai vorbesc acum. Nu-mi vine să cred că n-am cîștigat acolo” a declarat Armeanul aseară, imediat după finalul jocului de la Erevan.

Mutu l-a îmbărbătat pe Puiu

Adrian Mutu a ajuns la stadion cu zece minute înainte de primul fluier. El s-a pupat cu Anghel Iordănescu și i-a șoptit că va triumfa sigur împotriva armenilor. Apoi a urmărit meciul din tribună, avîndu-i alături pe Mircea Sandu, în prima repriză, și pe fostul selecționer al Armeniei, Mihai Stoichiță, în cea de-a doua. La final, Adi a refuzat din nou să dea vreo declarație, păstrîndu-și în continuare figura de om supărat.

Muți peste tot

„Vorbim doar pe teren!” – au spus jucătorii echipei naționale adoptînd un *silenzio stampa* la inițiativa de acum cîteva săptămîni a căpitanului Cristi Chivu. Au făcut-o cu oarecare emfază, gîndind că nu au cum să nu cîștige la Erevan și apoi le vor da ei, profesioniștii, peste nas cîrcotașilor. Nu a fost, însă, așa cum gîndiseră ei. Un egal cît zece înfrîngerii îi pune pe dragii noștri tricolori într-o postură ridicolă. Ei, jigniții. Ei, judecații de către presă cu nedreptate și cu răutate perfidă, arată acum ca niște fazani jumuliți la poalele Araratului. Ei, fotbalistii cu potențial, talentații generației care va face chiar mai multe decît Hagi se furișau la finalul partidei din Armenia printre ziaristi. O făceau încăpătînîndu-se să țină de un *silenzio stampa* comic și grotesc, dar care, de data aceasta, îi ajută pentru că nu prea aveau ce să mai spună.

Jucători precum Bărcăuan, Dică, Neaga sau Paraschiv vor rămîne în cartea fotbalului românesc imediat după capitolul dedicat lui Hagi. Asta pentru că „reușesc” să ne arate cu fiecare ocazie că sînt inerți din toate punctele de vedere. Este și asta o performanță... Vajnicii luptători muți de la Erevan nu au scăpat nici un sunet. Nici măcar o onomatopee fotbalistică acolo, pe teren, unde promiteau să aibă „logorec”. Pînă la urmă, aveți dreptate, Bărcă, Rică, Nicule sau Para, acest *silenzio* e bun? E OK, dragi tricolori muți! Dacă ați vrut *silenzio*

stampa, rămîneți în *silenzio stampa*. Cine vrea să vorbească cu cineva care n-are nimic de spus? Să ne anunțați și pe noi doar cînd vă apucați și voi de fotbal...

Cea mai mare performanță

Armenii consideră că rezultatul egal obținut ieri contra României reprezintă cea mai mare performanță din istoria tînerei federații născute în 1992, după smulgera țării din sînul fostei URSS. Naționala Armeniei a inclus în primul „11” doi jucători foarte tineri, portarul Edel Apoula Bete (18 ani, un camerunez naturalizat) și atacantul Edgar Manuciarian (17 ani).

(după *ProSport*)

